

Lisa
Pärnu Linnavolikogu
15.aprill 2004
otsuse nr juurde

PÄRNU ETTEVÕTLUSE ARENGUKAVA

PÄRNU 2003

EESSÕNA

Pärnu ettevõtluse arengukava on esimene Pärnu ettevõtluse arendamisele suunatud strateegiline dokument. Siin sisalduvad mõtted ja ootused on keskendatud ärikeskkonna arendamisele Pärnus. Võttes arvesse Pärnu linna kui regioonikeskuse tähtsust ja sotsiaal-majandusliku seotuse kasvu piirkonnas, aitame siinse ettevõtluskeskkonna soodustamisega kaasa kogu Pärnumaa üldise konkurentsivõime kasvule.

Pärnu ettevõtluse arengukava sihiks on aidata kaasa piirkonna sotsiaal-majanduslikule arengule läbi kohaliku koostööpartnerluse ja projektide, mis keskenduvad ettevõtluskeskkonna parandamisele ja ettevõtte konkurentsivõime tõstmisele. Antud dokument loob põhjenduse ja raamistiku avaliku sektori ja ettevõtluse tugisüsteemi tegevusteks, eelarvevahendite ja teiste ressursside jaotamiseks, kohaliku partnerluse edasiarendamiseks. Arengukava loob aluse mitmete ettevõtlusalaste arenguprojektide, alamstrateegiate ja toetusmeetmete väljatöötamiseks ja elluviimiseks.

Viimase aastakümnel on maailmas valdavaks tendentsiks majandusklastrite loomine. Tänu inim- ja finantskapitali akumulatsioonile ning klastris tegutsevate ettevõtete, teadus- ja arendusasutuste koostööle ja sellest tulenevale sünergiale paraneb regiooni maine, vähenevad sotsiaalsed pinged ja mis mitte väheoluline - suureneb kohalike omavalitsuste eelarvete tulubaas. Arengukava täitmine tähendab edasiliikumist majandusklastrite tekkimiseks Pärnumaal.

Arengukava elluviimine nõuab pidevat sihipärast tööd. Soovitud eesmärkide suunas liikumine sisaldab muutuste pidevat jälgimist ja hindamist ning saavutustasemetes tarvis ressursside planeerimist ja otstarbekat kasutamist. Arengukava sisaldab kõiki strateegilisele dokumendile iseloomulikke alajaotusi ning sõltuvalt elukvaliteedi edenemisest ja majandusolukorra muutumisest on tulevikus vaja arengukavas sisalduv üle vaadata, vajadusel viia sisse muudatused.

Pärnu ettevõtluse arengukava on Pärnu linna arengukava sektorarengukava. Siin sisalduvad eesmärgid, ülesanded ja meetmed peavad silmas Pärnu linna üldist saavutustahet ja seda materjali peaks arvestama ka linna üldplaneeringus ettevõtlusega seotud temaatika käsitlemisel.

Pärnu ettevõtluse arengukava koostamisest võttis osa üle 40 inimese, kellest enamus olid Pärnu piirkonna ettevõtjad ja ettevõtete juhid. Kava koostamise initsiatiivgrupi poolt tänan kõiki osavõtu, sisukate arutelude ja oma ideede panustamise eest. Tänu latusale ühistegevusele sisaldab arengukava palju häid mõtteid ja plaane, mis baseeruvad erinevate inimeste teadmistel ja kogemustel ning loovad samas uuenduslikkust, mille elluviimine on kindlasti väärt.

Sihikindlust ja edu meile kõigile!

Toomas Kuuda
Pärnu ettevõtluse arengukava koostamise projektijuht
Eesti Kaubandus-Tööstuskoda
Pärnu esindus

Sisukord

Sissejuhatus	5
1. Mõisted	8
2. Pärnu ettevõtluskeskkonna ülevaade	9
2.1. Ettevõtluskeskkonna SWOT analüüsi tulemused	9
2.2. Koondhinnang Pärnu ettevõtlusele	9
3. Pärnu ettevõtluse arenguvision aastaks 2010	13
4. Ettevõtluse edendamise põhimõtted	13
5. Pärnu ettevõtluskeskkonna arendamise peaesmärgid ja ülesanded	14
6. Kava elluviimine ja hindamine	21
6.1. Pärnu ettevõtluskeskkonna strateegiakaart	21
6.2. Strateegiakaardi valdkonnad	21
6.3. Kriitiliste edutegurite ja mõõdikute selgitused	24
6.4. Arengukava elluviimise eeldused, vahendid ja hindamine	26
LISAD	
Lisa 1. Pärnu ettevõtluse põhinäitajad ja dünaamika	30
Lisa 2. Pärnu ettevõtluskeskkonna SWOT- analüüsi tulemused	39
Lisa 3. Ettevõtjate toetamise meetmed kohaliku avaliku sektori poolt	43
Lisa 4. Pärnu ettevõtluse arengukava koostamisest osavõtjad	46

Sissejuhatus

I. Arengukava taust

Inimeste heaolu ja elukeskkonna kvaliteet sõltub riigi majanduslikust arengutasemest. Eesti majandus, mis toetub peamiselt traditsioonilisele hinnapõhisele konkurentsieelisele ja mille oluliseks teguriks on allhange, on maailmamajanduse konkurentsivõime pikemas perspektiivis vähe jätkusuutlik. Sellises olukorras on konkurentsivõime parandamise ainuvõimalik tee minna üle majanduse innovatsioonipõhisesse faasi, mis tähendab saamist tehnoloogia importijast selle uuendajaks. Peame astuma vajalikud sammud inimkapitali struktureerituse ja kvaliteedi tõstmiseks, mis võimaldab lõigata kasu teadusmahukama majanduse viljadest, luues sellega üha rohkem tasuvaid töökohti ja tekitades senisest laiemat ühiskondlikku integreeritust. Selles tegevuses on kindel koht ka Pärnumaal. Regioonisisesed tugevad ostja-tarnija seosed ning toetus spetsialiseeritud institutsioonide ühisele inimese ja finantskapitalile kujundavad konkurentsieelised, mis aitavad Pärnumaa tööstusharudel paremini kasutada ära töötajate oskusi, arendada uusi majandussidemeid eesmärgiga parandada tootmise efektiivsust, arendada välja innovatiivseid tooteid ja saavutada edu uutel turgudel.

Ettevõtete töö tulemuslikust ja konkurentsivõimet saab parandada ettevõtlust soodustava majanduskeskkonna kujundamisega. Selles tegevuses on tähtis roll riigi-, munitsipaal- ja spetsialiseeritud ettevõtluse tugistruktuuridel.

Riikliku majanduskeskkonna kujundavad riigi seadusandlus ja valitsuse normatiivaktid, riiklikud infrastruktuurid, Euroopa Liiduga ühinemise ja väliskaubandusega seotud aspektid.

Kohaliku ettevõtluskeskkonna all mõistetakse kohapeal, linnas või vallas, majandustegevust mõjutavaid tingimusi, kohalikke äritraditsioone ja kasutatavaid ressursse. Peamiselt on tingimused seotud inimkapitaliga - töötajate kvalifikatsiooni- ja uuendusmeelsusega. Samuti tulevad arvesse tehnilise ja sotsiaalse infrastruktuuri seisund, asukoha kättesaadavus ja logistikateenuste kvaliteet ning üldine turvalisus. Lisaks on olulised kohaliku võimu ja avaliku sektori hoiakud ja suhtumine ettevõtlusesse ja ettevõtjasse, mis tähendab nägemust piirkonna pikemast arenguperspektiivist, võimalusi investeeringute ligimeelitamiseks, maakasutuse, planeeringute, ehitamise ja bürokraatiaga seotud asjaajamise lahendamise paindlikust ja kiirust.

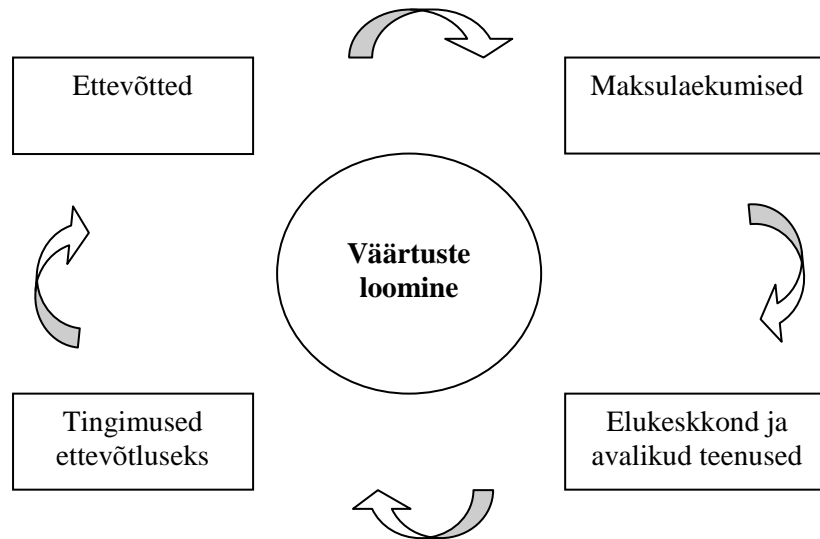
Linna kui kohalikku haldusüksust võib käsitleda riigi minimudelina. Linnaeelarve tulubaas on sõltuv selle haldusterritooriumil toimuvast majandustegevusest. Üksikisiku tulumaks on täna ja ka tulevikus Pärnu linnaeelarve suurim tuluallikas. Tulud ühekordsetest tehingutest linnavaraga, selle müügist või hoonestusõiguse seadmise eest, hakkavad läbi saama. Riigieelarveline toetus linnale on üha enam kindla suunitlusega. Euroopa Liidu struktuurifondide rahaliste vahendite jagamine saab toimuma projektide alusel, mis tõestavad investeeringute eesmärgipärasust, otstarbekust ja jätkusuutlikkust. Seega, kohapealne initsiatiivikus ja majandustegevus saab tulevikus veel olulisemaks eelduseks linna elukeskkonna arengul ja siin elavate inimeste heaolu kasvul.

Väärtuste loomise protsessi ühiskonnas iseloomustab joonis 1.

Ettevõtlust toetavate spetsiifiliste tugistruktuuride peamiseks ülesanneteks on erinevate toetusmeetmete ning teenuste vahendamine ettevõtjatele ning kaasamine soodsa ettevõtluskeskkonna kujunemisele. Toetusmeetmete all on tegemist laialdase kompleksiga. Tegevuse sisuks võib olla nii poliitilise ja seadusliku toe tagamine, finantsmeetmed või spetsiifilised ettevõtlust ja eelkõige innovatsiooni toetavad tugiteenused (nt nõustamine, tehnoloogiaalase oskusteabe andmise soodustamine, füüsilise keskkonna pakkumine, juurdepääs andmepankadele jms).

Seega on käesoleva **arengukava subjektiks** ennekõike avaliku sektori ja ettevõtluse tugisüsteemi asutused ning ettevõtete ühendused, kes on oma tegevusega mõjutavad kohaliku ettevõtluskeskkonna

tingimusi. Kuigi ettevõtluskeskkonda saavad toetada mitmed avaliku sektori asutused, kohalikud omavalitsused, tööhõive- ja haridusasutused ning muud ettevõtluse tugisüsteemi elemendid, **on juhtiv roll kohaliku ettevõtluskeskkonna kujundamisel ning koos sellega ettevõtete konkurentsivõime parandamisel Pärnu Linnavalitsusel.** Oma keskse positsiooni, rahaliste ressursside ja laialdase koostöövõrgu tõttu on linnavalitsusel vaja olla eestvedaja Pärnu ettevõtluse arenguliste küsimuste lahendamisel ja vastavate tegevuste ellukutsumisel.

Joonis 1. Väärtuste loomine ühiskonnas

II Arengukava ülesehitus

Arengukava struktuur baseerub omavahel loogiliselt seotud strateegilise planeerimise elementide ülesehitusel. Arengukava koosneb sissejuhatastest ja kuuest peatükist. Esimeses peatükis esitatakse kasutatavad põhimõisted. Teises peatükis antakse ülevaade Pärnu linna ettevõtluskeskkonnast ja esitatakse ärikeskkonda iseloomustav koondhinnang. Selle aluseks on Pärnu Linnavalitsuse planeerimisosakonnas 2002.a. koostatud Pärnu ettevõtluse majandusstatistiline ülevaade. Olukorrale hinnangu andmiseks on kasutatud SWOT-analüüsi, mis viidi läbi asjaosaliste ühiseminaride käigus. Nimetatud tööd võimaldasid esitada Pärnu ettevõtlust iseloomustava koondhinnangu. Kolmandas peatükis on välja toodud Pärnu ettevõtluse arenguvision aastaks 2010, mis sai teoks asjaosaliste ühise mõttetöö viljana. Peatükk neli annab ülevaade ettevõtluse edendamise ühtsetest põhimõtetest. Visiooni saavutamiseks vajalikud eesmärgid koos ülesannetega on kirjeldatud peatükis viis. Kui sageli on praktikas olnud probleemiks arengukavades sisalduvate ideede ja tegevuste omavaheline seostamine tervikuks ja tulemuslikkuse mõõtmine, käesoleval juhul on meetmete koostamisel kasutatud Eesti avalikus sektoris suhteliselt vähekasutatud strateegilise planeerimise metoodikat-tasakaalustatud tulemuskaarti (vt. *Robert S.Kaplan ja David P. Norton "Tasakaalus tulemuskaart", 2003*). Peatükis kuus on toodud Pärnu ettevõtluskeskkonna tasakaalustatud tulemuskaardil põhinevad kriitilised edutegurid ja nendega seonduvad mõõdikud, mille alusel on võimalik hinnata käesoleva arengukava eesmärkide saavutamist. Samas peatükis on toodud esmased meetmed ja vahendid kavas sisalduva elluviimiseks ning kirjeldatud selle hindamist.

Arengukava sisaldab neli lisa. Lisa 1 annab huvitatutele statistilise pildi Pärnu ettevõtlusest, mille aluseks on Pärnu Linnavalitsuse planeerimisosakonnas 2002. aastal koostatud ettevõtlust iseloomustav materjal. Lisas 2 on esitatud arengukava koostamise käigus läbiviidud SWOT analüüsi tulemused. Lisas 3 on toodud 2002. aasta detsembris Pärnumaal Jõulumäel, toimunud Eesti maavalitsuste

arengutöötajate tööseminari materjal ”Ettevõtjate toetamisemeetmeid kohaliku avaliku sektori poolt”. Selles nimetatakse avaliku sektori ja kohalike omavalitsuse võimalikud toetusmeetmed ning hinnatakse nende maksumuse ja toimimise efektiivsuse suhet. Lisas 4 on käesoleva kava koostamisest osavõtnute nimekiri koos ettevõtte, asutuse või organisatsiooni nimega, keda nad esindasid.

III Arengukava koostamise protsess ja osavõtjad

Arengukava koostati ajavahemikul september 2002 kuni juuni 2003. Töö sai alguse Eesti Kaubandus-Tööstuskoja Pärnumaa Esindukogu initsiatiivist, mis lähtus koja kohalike liikmesettevõtete soovist parandada ettevõtlust mõjutavaid tingimusi Pärnu linnas ja maakonnas. Kava koostamise käigus toimunud seminaridel ja aruteludel osalesid Pärnu linna ja lähipiirkonna ettevõtjad, kohalike ettevõtlusorganisatsioonide (Pärnu Ettevõtjate Liit, Pärnu Noorte Kommertscode) ja avaliku sektori asutuste (Pärnu Linna- ja Maavalitsuse, Tartu Ülikooli Pärnu Kolledž, Pärnumaa Ettevõtluskeskus) esindajad. Arengukava ühendab Pärnu ettevõtluse arenguga seotud inimeste mõtteid ja soove, kuigi eelkõige sisalduvad selles ettevõtjate ootused ja nägemus Pärnu ettevõtluskeskkonna kujundamisest. Arengukava koostamist konsulteerisid Rivo Noorkõiv (Geomedia OÜ) ja Meelis Kukk (Viram OÜ). Arengukava koostamist juhtis Toomas Kuuda (Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, Pärnu esindus).

1. Mõisted

Ettevõtluse inkubatsioonikeskus e. inkubaator – ettevõtluse tugistruktuur, mis aitab elavdada linna ettevõtlust ja suurendab eeldusi alustavate firmade läbilöögivõimeks turul, kindlustades ettevõttele käivitusperioodil soodsa ja kvaliteetse töökeskkonna - ruumid, ärilised konsultatsiooni, andmeside ning muud toetavad teenused.

Innovatsioon – avaras tähenduses igasuguse inimtegevuse uuenduslikkus või uudsus. Käesolevas arengukavas eelkõige leiutise, avastuse või olemasoleva teadmise uudne kasutamine majanduslikus protsessis; uute turusuutlike toodete-teenuste loomine, arendamine ja turundus.

Jätkusuutlik areng – sihipäraselt suunatud areng, mis tagab protsessi jätkumise teatud toetusmeetmete lõppemisel (stardiabi), olukordade või turusituatsioonide mõningase muutumise korral.

Majandusklast e. kobar – geograafiliselt lähestikku paiknevate ühe valdkonna ettevõtete ja institutsioonide (näit. ülikoolid, kohalik omavalitusus, ettevõtlusorganisatsioonid) kooslus, mis teeb koostööd ja samas konkureerib sisemiselt. Tugevad ühised ostja-tarnija seosed ning toetus spetsialiseeritud institutsioonide ühisele kapitalile kujundavad konkurentsieelised, mis aitavad paremini kasutada ära töötajate oskusi, arendada majandussidemeid ja innovatiivseid tooteid ning saavutada edu uutel turgudel.

Osalusdemokraatia – erinevate ühiskonna- ja huvigruppide osalemine avaliku sektori või kohaliku omavalitsuse tööorganite töös (komisjonid, töörühmad jm.) ning nende osalusega äriühingutes ja sihtasutustes.

Regionaalne innovatsioonisüsteem – regionaalsel tasemel toimiv ametlik ja mitteametlik üksikisikutest ja juriidilistest isikutest koosnev horisontaalne ja vertikaalne võrkstruktuur, milles keskne tegevus on õppimine ja uudsete lahenduste rakendamine ettevõtluse edendamisel, uute turusuutlike toodete toomine turule ning ettevõtete konkurentsivõime parandamine.

Strateegia - tegevusprogramm, mis lähtub organisatsiooni rollist ja määrab ära tema pikaajalised eesmärgid, koondab eesmärkide saavutamiseks vajalikud ressursid ning annab ühise eesmärgistatud tegevussuuna.

Säästev areng - taotleb tasakaalu sotsiaalsfääri, majanduse ja keskkonna vahel ning täisväärtusliku ühiskonnaelu pikaajalist jätkumist

Tasakaalustatud majandustegevus – lähenemisviis majanduse arendamiseks, mis peab silmas ettevõtluse edendamist mitte ainult turujõududest lähtuvalt, vaid toetab ka alustavaid ettevõtjaid ja algselt madala konkurentsitaluvusega toodete-teenuste turuletoomist.

Tootmise väärtusahel – toorainele või tootele antava töötlusastme ja sellega kaasneva lisandväärtuse järk-järguline suurenemine tootmisprotsessis

Tööstuspark – tähistab reeglina hea infrastruktuuriga ala, kuhu ettevõtted koonduvad logistiliste, tööjaotuslike, maksunduslike või muude eeliste tõttu.

Visioon – tulevikupilt, mida tahetakse piirkonnas teatud ajaks saavutada. Ajapiir lepatakse kokku.

2. Pärnu ettevõtluskeskkonna ülevaade

2.1. Ettevõtluskeskkonna SWOT analüüsi tulemused

Järgnevalt on toodud Pärnu ettevõtluskeskkonda ja olulisemaid majandusvaldkondi puudutava SWOT-analüüsi tulemused, mis on esitatud prioritseerituse järjekorras tabelis 1.

Tabel 1 – Pärnu ettevõtluskeskkonna tugevused, nõrkused, võimalused ja ohud prioritseerituse järjekorras

Tugevused	Nõrkused
<ol style="list-style-type: none"> 1. Soodsa geograafilise asendi ärakasutus 2. Hea ja turvaline elukeskkond 3. Kohalike looduslike ressurside olemasolu 4. Pärnu hea maine 5. Mitmekesine majanduskeskkond 6. Traditsiooniliste ettevõtlusvaldkondade jätkusuutlikus 7. Töötajate olemasolu madaltehnoloogilises tootmises 8. Kohapeal kõrghariduse omandamise võimalus 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Linna arenguprioriteetide ebaselgus 2. Kvalifitseeritud tööjõu puudus 3. Avaliku sektori ja erasektori vähene koostöö 4. Kutseõppe nõrkus 5. Poliitiline ebastabiilsus 6. Tehnilise infrastruktuuri mahajäämus 7. Ettevõtluse arengut soodustavate ideede vähesus 8. Vähene <i>lobby</i> ja koostöö riigitasandil 9. Hooajalisus 10. Elanikkonna vananemine 11. Kõrgtehnoloogilise tootmise vähesus 12. Kõrghariduse ühesuunalisus ja rakendusteaduste puudumine 13. Madal ettevõtlusiniitsiatiiv
Võimalused	Ohud
<ol style="list-style-type: none"> 1. Eesti ühinemine Euroopa Liiduga 2. Lähiturgude ostuvõime kasv 3. Suhete paranemine Venemaaga 4. Ettevõtluse väärtustamine ühiskonnas 5. Lääne-Eesti regionaalkeskuseks kujunemine 6. Elukeskkonna väärtustamine 7. Euroopa Liidu transpordikoridorid (raudtee, maantee) 8. Riigi kutsehariduspoliitika muutumine efektiivsemaks 9. Kvalifitseeritud tööjõu sissevool 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tootmissisendite kallinemine (energia, keskkonnanõuded jm) 2. Teiste regioonide kiirem areng 3. Globaalkonkurentsi tihenemine 4. Välisinvesteeringute sissevoolu vähenemine 5. Ebastabiilne seadusandlus 6. Riigi regionaalpoliitika ei soosi Pärnut 7. Alltöövõtu domineerimine 8. Logistiline äralõigatus 9. Vasakpoolne mõttelaad muutub domineerivaks 10. Tööjõu väljavool 11. Võõrtöölise juurdevooluga kaasnevad sotsiaalprobleemid

SWOT- analüüsi täpsem lahtikirjutus on esitatud lisa 2.

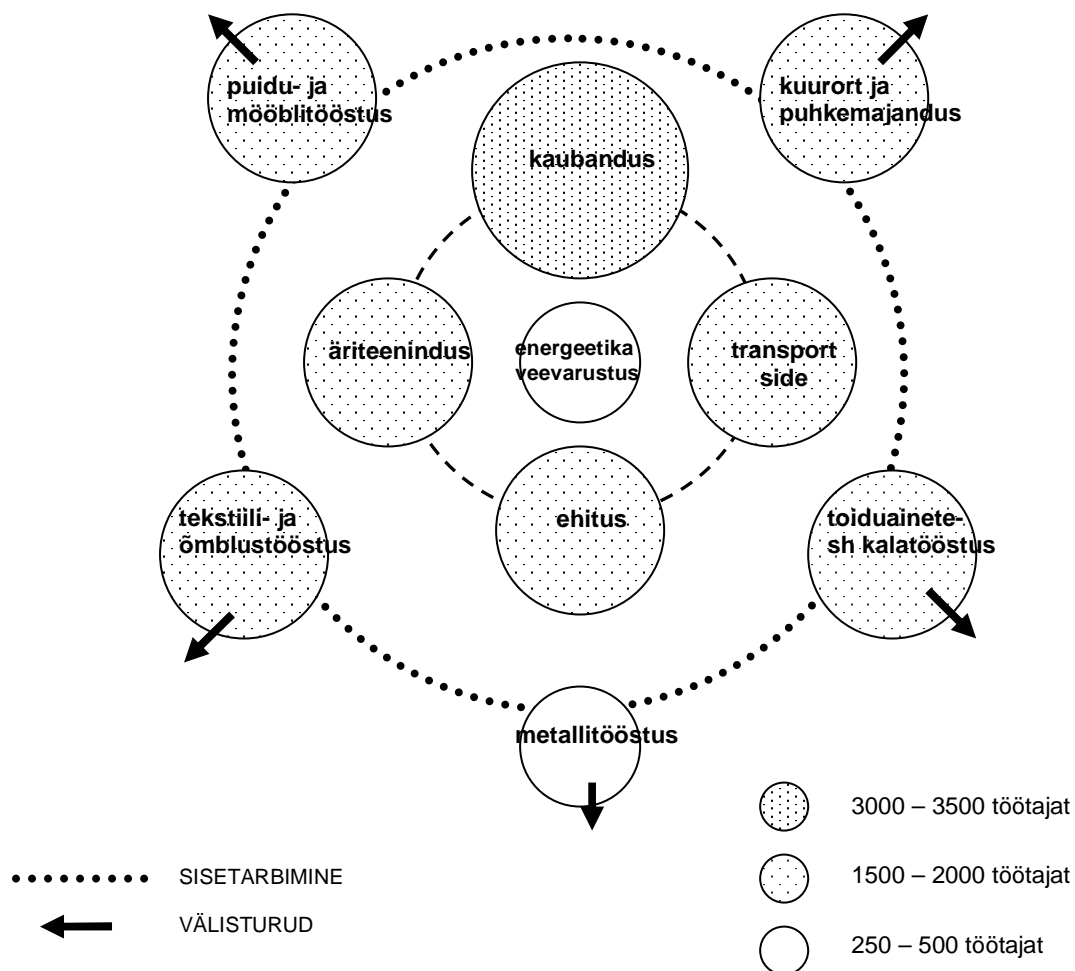
2.2. Koondhinnang Pärnu ettevõtlusele

2.2.1. Pärnus toimuvat ettevõtlust ja kohalikku ettevõtluskeskkonda võib hinnata **rahuldavaks**. Peamised ettevõtlust ja selle dünaamikat iseloomustavad näitajad on enamalt **paremad Eesti keskmisest** (vt Lisa 1). Pärnu peamisteks konkurentsielisteks teiste linnade ja piirkondade ees võib pidada geograafilisest asendist lähtuvate eeliste ärakasutamist, soodsat ja turvalist elukeskkonda ning linna head mainet.

2.2.2. Taasiseseisvumisjärgsel perioodil on Pärnule **traditsioonilised ettevõtlusvaldkonnad** vaatamata tagasilöökidele ja turusituatsiooni muutumisele maailmamajanduses säilitanud oma positsiooni ettevõtlusmaastikul. Kindlustatus tööjõuga, toorainega ja teiste tootmissisenditega on taganud **peamiste majandusharude jätkusuutlikuse ja üldise konkurentsivõime**.

2.2.3. Pärnule traditsioonilisteks, olulisemateks ning rahvusvahelisele ja Eesti turgudele tootvateks suuremateks tööhõivet tagavateks ettevõtlusvaldkondadeks on **puidu- ja mööblitööstus, tekstiili- ja õmblustööstus, toiduainete- sh kalatööstus ning puhkemajandus ja kuurort** (joonis 2). Kuna Pärnu ettevõtete kogutoodangu eksport (2001.a. 2, 019 mldr. krooni) ületab impordi (2001.a. 1,577 mldr. krooni), siis nimetatud sektorite toimimise edukusest sõltub oluliselt Pärnu siseturule suunatud ettevõtlusharude, nagu suurima tööhõivega **jae- ja hulgikaubanduse, ehituse, transpordi ja side ning äriteeninduse** (finants- ja kinnisvaravahendus, õigusosalane-, konsultatsiooni-, ja arvutiteenindus jm) maht ja käekäik.

Pärnus esindatud valdkonnad on taganud Pärnu majanduse tasakaalustatuse ja jätkusuutlikuse, mis on **aidanud vältida turusituatsioonide muutumistest ja hooajalisusest tekkivaid võnkumisi**.

Joonis 2. Kohalikule tarbimisele ja välisurule suunatud Pärnu ettevõtlusvaldkonnad

2.2.4. Puidu- ja mööblitööstuse eripäraseks tugevuseks on väärtusahela terviklikus – piirkonnas olev tooraine töödeldakse tehnoloogilises tootmisprotsessiks lisandväärtust omavaks toodanguks. Aeg-ajalt tekkivatele turuvõngetele vaatamata on puidutoodetel olemas pidev rahvusvaheline nõudlus. Lisaks

asjaolu, et Pärnumaal kasvab 14% Eesti metsadest on olemas eeldused valdkonna arendamiseks tulevikus.

2.2.5. Pärnu atraktiivsus ja teadvustamine seostub eelkõige **turismi ja kuurortlinna** mainega. Valdkonna ettevõtete konkurentsivõime tõstmisele on oluliselt kaasa aidanud kohaliku omavalituse tegevus Pärnu kui kuurortlinna maine kujundamisel ja turustamisel. Ettevõtete, linnavalitsuse ja Tartu Ülikooli Pärnu Kolledži koostöö turismisektori tugevdamise eesmärgil annab sellele valdkonnale Pärnus toimivatest majandusharudest kõige enam tervikliku **majandusklastri tunnuseid**.

Hooajalisuse ja suhteliselt väikese tööhõive määra tõttu ei saa puhkemajanduse ja turismivaldkonda pidada kohalikuks majanduslikuks ja maksubaasi põhialuseks. Tulevikus tuleb enam mõelda lisandväärtust tekitavate elementide lisamisele külaliste teenindamisega seotud väärtusahelasse.

2.2.6. Tekstiili- ja õmblustööstus on suunatud allhankepõhilisele tootmisele. Eesti ühinemisel Euroopa Liiduga ning tootmissisendite kallinemisel on oht selle tootmise nihkumiseks veel odavamate tootmiskuludega maadesse. Odava tootmise tõttu kasvab Aasia riikide osa ülemaailmsel tekstiiliturul. Kuna tööhõive valdkonnas on piisavalt suur, tuleks mõelda oma tootearenduse ja enam oskusi nõudvate kvaliteettoodete valmistamise osatähtsuse suurendamisele.

2.2.7. Põhimõtteliselt sama kehtib Pärnus olevate **metallitööstuse** ettevõtete kohta., mis on viimastel aastatel enam oma osatähtsust kohalikus ettevõtluses kaotanud. Metallitööstuse toodangu vastu on olemas huvi rahvusvahelistel lähisturgudel, mille tõttu on mõttekas valdkonna areng ja selle toetamine.

2.2.8. Toiduainetetööstuses toimusid suured muutused 90-ndate aastate lõpul seoses Venemaa majanduskriisiga. Kuid tänu peamiselt kalatööstuse ettevõtete edukale ümberorienteerumisele turul on valdkonna osatähtsus säilinud. Toiduainetel, sh kalatoodetel on nõudlus turul olemas ka tulevikus, ettevõtetel tuleb aga oluliselt arvestada Euroopa Liidu laienemisest ja tihedast konkurentsist tingitud turusituatsiooni mõjudega.

2.2.9. Siseturule orienteeritud ettevõtlusvaldkondadest on tööhõive osakaalu tõttu suurim osatähtsus **hulgi- ja jaekaubandusel**. Kuigi ettevõtete arv valdkonna väheneb, kompenseerub see uute ja suuremate kaubandusettevõtete tuleku ja tekkimisega. Üldise majanduskasvu tingimustes ning kohaliku nõudluse – pakkumise suhet arvestades on kaubandusel lähitulevikus kasvuruum Pärnus olemas.

2.2.10. Ehitus on seotud kõikide siin toimivate majandusharude tulemuslikkuse ja trendidega. Tänu Pärnu hinnatud elukeskkonnale ja puhkuselinna mainele annab tulevikus ehitus- ja kinnisvaraarendussektorile tööd elamuehituse suhteliselt kiirem kasv võrreldes Eesti teiste piirkondadega.

2.2.11. Pärnu ettevõtluse suurimaks nõrkuseks võib pidada teadusemahuka ja suuremat lisandväärtust andva tootmise puudumist. Selle põhjuseks on vastava traditsiooni ning tehnilise kõrghariduse omandamise võimaluse ja teadusasutuste vähesus või puudumine. See toob kaasa noorte ja edasipüüdlike inimeste mujale õppima ja tööle asumise. Tagamaks Pärnu ettevõtluse areng Euroopa Liidu tingimustes, tuleb enam tähelepanu suunata siin antava hariduse kvaliteedi, rakenduslike ja kõrghariduse erialade õpetamise suurendamisele ning suuremat lisandväärtust tootva ja kõrgemat tehnoloogilist taset omavate ettevõtete meelitamiseks Pärnusse.

2.2.12. Kohaliku eelarvesse laekuvad **tasutud üksikisiku tulumaksu** näitajad majandusharude lõikes on otseses sõltuvuses töötajate arvu ja keskmise palgaga majandusharus. Majandusharudest on suurim üksikisiku tulumaksu maksja töötlev tööstus 29%, järgnevad riigivalitsemise- ja kaitse 20%, tervishoid 11%, kaubandussektor 10% ja ehitus 8%-ga.

Pärnu linna kui regioonikeskuse kasvavat osa näitab **tulumaksu laekumiste kasvutendents** riigivalitsemise, hariduse ja tervishoiu sektorites.

2.2.13. Pärnu ettevõtluses on **oluline roll kuni 10 töötajaga nn mikroettevõtetel**, mis moodustavad tegutsevate ettevõtete arvust ca 85%. Väikeettevõtte on reeglina paindlik, see tähendab kohanemist turusituatsiooni muutustega, mis tagab stabiilse töövõive määra säilimise. Maailmamajanduses on valitsev trend tööhõive vähenemisele suurettevõtetes ja kasvule väikeettevõtetes. Tulevikus tuleb leida enam võimalusi uute väikeettevõtete tekkimiseks ja tegevuse alustamise toetamiseks. See tähendab ettevõtluse tugisüsteemide nagu ärinõustamise, ettevõtlusorganisatsioonide, ettevõtluskeskuse tugevdamist ning uute elemendina ettevõtlusinkubaatori loomise vajadust.

2.2.14. Kuigi ettevõtjad peavad suhteliselt nõrgaks **avaliku sektori ja kohalike omavalitsuse panust** ettevõtluskeskkonna kujundamisel kohaliku ettevõtluse soodustamiseks, on ettevõtluse seisukohalt taasiseseisvumisjärgse perioodi jooksul avalikul sektoril olnud Pärnus määrav roll kiire väikeprivatiseerimise läbiviimisel 90-ndate aastate alguses, Pärnu sadama tegevuse efektiivsel käivitumisel, Tartu Ülikooli Pärnu Kolledži rajamisel, Pärnu kui kuurort- ja turismlinna maine kujundamisel ning investeringute tegemisel Pärnu vee-, kanalisatsiooni- ja soojamajanduse rekonstrueerimiseks.

Ettevõtluse arengu eesmärkidel peaks **kohaliku omavalitsuse roll olema suurem** töäjõu hariduse ja innovatsiooni ettevalmistamisel, maakasutuse ja tehnilise infrastruktuuri elementide rajamisel, investeringute kohaletoomises, majandusinfo analüüsil ja edastamisel, tugisüsteemide rajamisel ning ettevõtluse maine ja ettevõtlusaktiivsuse kujundamisel.

Poliitilise ebastabiilsuse tõttu häirib ettevõtjaid otsuste langetamisel **selgusetus linnaarengu prioriteetide küsimustes, asjaajamise kvaliteet linnavalitsuse asutustes ning vajaliku koostöö puudumine ettevõtjate ja kohaliku omavalitsuse vahel**. Vajalik on Euroopa Liidu abiprogrammide, riiklike ja kohalike investeringute mahu suurendamine ettevõtluse arenguks suunatud meetmete rakendamisesse.

2.2.15. Kuigi töötuse määr Pärnus (2001.a. 10,9%) on väiksem Eesti keskmisest (2001.a. 12,6%) on ettevõtete arengu üheks takistavamaks mõjuriks **kvalifitseeritud töäjõu puudus**. See seab nõudmise kohaliku kutsehariduse kvaliteedi tõstmisele ning kaasaja nõuetele vastava töötajate koolitamisele. Oluline on vajadustele ja nõuetele vastava töötajate täiend- ja ümberõppe läbimise võimaluse olemasolu. Pärnu ettevõtluse kvalitatiivse taseme tõstmiseks on vajalik täiendavate kõrghariduserialade kohapeal omandamise võimaluse loomine.

2.2.16. Ettevõtlusele mõjub soodsalt **Pärnu regioonikeskuse** staatus ja sellest tulenevate haldusfunktsioonide täitmine. Tööhõive jagunemine avaliku sektori ja erasektori vahel on vastavalt 24% ja 76% on arvestades Eesti keskmist 2% erasektori kasuks. Avaliku sektori asutuste tellimused on olulised erasektorile, sellega kaasneb tehniliste ja sotsiaalsete infrastruktuuride areng, mille tõttu on oluline edaspidi regionaalse mõjukuse suurendamine.

2.2.17. Pärnu linn on majanduslikult ja sotsiaalselt integreerunud oma lähipiirkondade ja piirnevate valdadega moodustades nn **Suur-Pärnu**. On paratamatu, et elukeskkond linna lähedal on looduslähedasem ja elamumaa maksumus väiksem, ettevõtted seevastu on enamasti koondunud linna. Omavalitsuste omavahelisele konkurentsile vaatamata tuleb leida võimalusi naabervaldadega koostööks ühise kasusaamise eesmärgil nagu inimeste ja investeringute piirkonda meelitamine, ühiste infrastruktuuri elementide ehitamine või erinevate sotsiaalsete arenguprojektide realiseerimine.

3. Pärnu ettevõtluse arenguvisioon aastaks 2010

PÄRNU ON ATRAKTIIVNE JA TUNNUSTATUD RAHVUSVAHELINE ETTEVÕTLUSKESKKOND LÄÄNEMERE REGIOONIS, TURVALINE JA VÄÄRTUSTATUD ELUPAIK.

Atraktiivne ja tunnustatud rahvusvaheline ettevõtluskeskkond – Pärnu traditsiooniliste ettevõtlusvaldkondade rahvusvaheline tuntus ja hea maine on taganud ettevõtete arengu ja konkurentsivõime. Kohalikesse ettevõtetesse tehtud investeeringute maht on olnud piisav, et kindlustada toodangu konkurentsivõime rahvusvahelistel turgudel. Peamise osa Pärnu ettevõtete toodangust moodustavad ekspordiks suunatud kaubagrupid ja teenused, mis on loonud eelduse kohaliku tarbimise kasvuks ning soodustanud siseturule toodangut ja teenust pakkuvate ettevõtete arengut. Kasvanud on tootmise tehnoloogiline tase ja keskkonnasäästlikus. Ettevõtlusmaastikul on kasvanud teadusmahukama ja suuremat lisandväärtust andva tootmise maht.

Pärnut kui head ettevõtluspiirkonda teatakse ja tunnustatakse Läänemeremaades ja sihtturgudega seotud riikides. Ettevõtjate ja investorite hulgas valitseb hea arvamus Pärnuga seotud ettevõtmistest. Paljuski on see toimunud tänu kohalikul tasandil loodud sobivatele eeldustele ettevõtluse arenguks. Avaliku sektori poolt tähtsustatakse ettevõtlust ja tunnustatakse ettevõtjat. Kutseõppe- ja kõrgharidusasutustes valmistatakse ette ettevõtete vajadustele vastavaid töötajaid ning ettevõtjal on võimalik sujuvalt lahendada maakasutuse, tehnilise infrastruktuuri või muu ehitustegevusega seonduvad küsimused. Ettevõtluse arenguks sobivate tingimuste loomine toimub ettevõtjate ja avaliku sektori asutuste koostöös.

Pärnu ettevõtlust iseloomustavad makromajanduslikud näitajad (tööhõive, toodangu kasv, ettevõtete arv, ekspordi-impordi mahud jm) on Eestis Tallinna järel teisel kohal, nende dünaamikates väljendub positiivsete arengute suund.

Turvaline ja väärtustatud elupaik - Pärnu linna üldiseks eesmärgiks on olla linnakodanikele meeldiv ning sotsiaalselt ja majanduslikult turvaline elupaik. Selle eesmärgi täitmine on kinnistanud paikset elanikkonda ja soodustanud inimeste sisserännet mujalt.

Võimalus omada huvitavat ja tasuvat töökohta ning soodsad tingimused ise ettevõtlusega tegelemiseks on olnud inimese elukohavalikul Pärnusse määravaima tähtsusega. Töökohtadelt saadav palk on konkurentsivõimeline ja tõstnud Pärnu elanike heaolu ja elustandardit. Ettevõtlusest laekuvad maksud on võimaldanud kohalikul omavalitsusel parandada üldist elukeskkonda, tõsta sotsiaalset turvalisust ning luua kultuurilise meelelahutuse ja spordiga tegelemiseks vajalikke tingimusi.

Pärnu linna ja lähipiirkondade elanike arv näitab pidevat kasvutendentsi. Pärnu linna elanike arv on taas tõusnud 50 000 inimeseni.

4. Ettevõtluse edendamise põhimõtted

Pädevus - teadmistel, oskustel ja väärtustel põhinev suutlikkus võtta vastu ja viia ellu ettevõtluse toetusmeetmeid tulenevalt regiooni arenguvajaduste pikaajalistest eesmärkidest ja ressursside otstarbekast kasutamisest. See peab toimuma nn lähimusprintsipi arvestavalt, mis tähendab, et avaliku sektori ja tugistruktuuride poolne ettevõtluse toetamine leiab aset võimalikult ettevõtja vajadusi mõistvalt.

Innovatiivsus - ettevõtluse eduks uute ideede ja lahenduste väljatöötamine ja kasutuselevõtt ning parema kogemuse levitamine, sooviga olla eesrindlikumaks ettevõtluskeskkonnaga linnaks Eestis.

Koostöö - avaliku, era- ja kolmanda sektori vastastikku rikastav ühismeetmete rakendamine omaalgatuse, ettevõtliku vaimu ja käitumise stimuleerimiseks, koostöösuhete vastastikune austamine ja kokkulepete täitmine.

Avatus - ausa äri tunnustamine ettevõtluskeskkonna konkurentsivõime suurendamisel, ettevõtjate aktiivne kaasatus avalike asjade üle otsustamisel, sallivus ja osavõtlikkus.

5. Pärnu ettevõtluskeskkonna arendamise peaesmärgid ja ülesanded

5.1. Väärtustatud inimkapital

Ettevõtete edu allikad ei peitu mitte loodusvarades või ühekordsetes õnnestunud äritehingutes, vaid eelkõige inimestes, nende oskustes ja teadmistes, mis kindlustavad ettevõtete konkurentsivõime ja jätkusuutlikuse.

Ülesanded:

- Kohalike ettevõtete vajadustele vastavate kutse- ja (tehnilise) kõrghariduse erialade õpetamine kohapeal.

Kohalik kutseõppeasutustes ja kõrgkoolides õpetavad erialad peavad olema vastavuses **kohalike ettevõtete tööjõu vajadustega ning tööjõu kvaliteedinõuetega**. Pärnumaa kutseharidus on vajalik viia **uuele kvalitatiivsele tasemele**. Lähtuvalt Pärnumaa kutsehariduse arengukavast tuleb õpetajate ja rahalise ressursi efektiivsema rakendamise eesmärgil korraldada ümber kutsehariduserialade õpetamine Pärnumaal ja rajada uus kaasaegne kutsehariduskeskus senise Niidupargi Gümnaasiumi hoone baasil.

Põhikooli järgne eriala valik ja haridustee jätkamine peab **baseeruma eelneval kutsenõustamisel**. Pärnu kutsehariduse paindlikuse ja majanduse ja kohapealse ettevõtluse arengu vastavuse eesmärgil võib tulevikus osutada otstarbekas **kutseharidusasutus(-)e munitsipaliseerimine**.

Tartu Ülikooli Pärnu Kolledžis õpetavatele erialadele lisaks on vajalik suurendada kohapeal õpetavate kõrghariduserialade, **eelkõige tehniliste erialade**, hulka. Soodustada tuleb Tallinna Tehnikaülikooli erialade õpetamist Pärnus, mis koolitaks tehnoloogiainsenere ja soodustaks sellega uute tehnoloogiate rakendamist kohalikes ettevõtetes.

- Majandusarenguga kaasaskäiv täiend- ja ümberõppe võimalus

Tehnoloogia ja majanduse kiire areng nõuavad ettevõtetelt konkurentsivõime püsimiseks töötajate oskuste pidevat täiendamist. Pärnu linnas ja Pärnumaal olevad kutse- ja kõrgharidusasutused peavad olema suutelised pakkuma **täiend- ja ümberõppe taset, mis vastab ettevõtete vajadustele** ning on kooskõlas ettevõtete litsenseerimise ja kvaliteedijuhtimise nõuetega.

Töötute ümberõppe tellimus peab baseeruma kohalike ettevõtete tööjõu vajadustel.

- Elukohamarketing

Suurendamiseks elanike ja töötajate arvu Pärnus, peavad kohaliku omavalitsuse asutused ja ettevõtjad tegema ühiseid jõupingutusi inimeste, **eelkõige noorte, Pärnusse elama ja tööle meelitamiseks**. Vajalik on eelkõige noortele suunatud informatsioon ja reklaam töökohtadest ja -võimalustest Pärnu ettevõtetes ja avaliku sektori asutustes.

Ettevõtte ja haridusasutuste vaheline koostöö peab seisnema õpilastele praktika läbiviimise võimaluste loomisel ning hilisemal töökoha leidmisel. Inimese hilisemal tööle ja elama jäämise eesmärgil võib kohalik omavalitsus toetada ettevõtet praktikandi võtmisel **parktikajuhendaja toetuse** maksmisega. Samal eesmärgil on teatud tingimustel põhjendatud **stipendiumi** või **elamaasumise toetuse** maksmine kohaliku omavalitsuse poolt.

5.2. Tasakaalustatud äritegevusele suunatud linnaruum

Linnaruumi mõtestatud ja planeeritud kasutamine säilitab Pärnule omapärase ja meeldiva linnamiljöõ ning loob võimalused äritegevuse ja ettevõtluse arendamiseks.

Ülesanded:

- Linnaruumi ja -maa kasutamise eesmärkide ja põhimõtete määratlemine lähtuvalt linna arengukavast ja üldplaneeringust.

Linnaruumi ja -maa kasutamise üldised põhimõtted ja sihtotstarve on määratud Pärnu linna arengukava ja üldplaneeringuga. Ettevõtjad ja potsensiaalsed investorid vajavad kohaliku omavalitsuse tuge arenguvalikute elluviimiseks ning võimalikult selget **nagemust linnaruumi kasutamise võimalustest** ehk kuhu, mida ja millistel tingimustel saab rajada. Valmisolek, ootused ja reeglid maade kasutamisele või rajatiste püstitamisele võimaldavad vältida arusaamatusi ja ajakaotust detailplaneerimise või ehitustegevuse protsessis ning investeringute liikumist mõnesse teise piirkonda.

Pärnu linnas ja lähipiirkonnas tuleb vältida kõrget keskkonnaohtlikust omavat tootmistegevust.

- Linnaarenduslikult oluliste ja ettevõtluseks sobivate maa-alade määratlemine, prioritseerimine ning väljaarendamine.

Ettevõtjatele on möödapääsmatu kohaliku omavalitsuse tugi **ettevõtluseks sobivate maa-alade määratlemisel ja nende kasutusele võtmisel**. Maade kasutamise sihtotstarve ning prioriteedid nende kasutusse võtmiseks ja varustamiseks vajaliku tehnilise infrastruktuuri elementidega loob olulised eeldused investeringuteks äritegevuse arendamiseks. Maade eelnev **munitsipaliseerimine** loob eeldused ja kiirendab oluliselt nende kasutuselevõttu, kuid seadusandluse tõttu on see protsess raskendunud.

Otstarbekas on uute maade väljaarendamine omavalitsuse ja kinnisvara arendava erasektori koostöös eelarveliste ressurside, erainvesteringute ja võimalike EL toetusfondide ühiseks kaasamiseks.

Lähitulevikus on ettevõtluse ja Pärnu linnaarenduslike arenguprojektidena teostada tööstusküla rajamine endise sõjaväelennuvälja maa-alale (nn Loode Pärnu tööstusala), Aia tn pikenduse ühendumine Riia mnt-ga, jõekallaste korrastamine ja kasutuselevõtt selleks sobivatel eesmärkidel ning Kuuse tn Raeküla poole jääva ranna-ala väljaarendamine.

5.3. Kaasaegne tehniline infrastruktuur ja efektiivsed logistilised lahendused

Maailmaga ühenduse tagavad teed, tänavad ja sadamad ning energiga varustavad torud, trassid ja kaablid on tootmissisendid, mis võimaldavad ettevõtete rajamise ja jätkusuutlikuse.

Ülesanded:

- Tehnilise infrastruktuuri elementide rajamine vastavalt linna ja ettevõtluse arenguvajadustele

Omavalitsusel ja tehnilise infrastruktuure objekte haldavatel ettevõtetel tuleb rajada tehnilise infrastruktuuri elemente vastavuses linna ja ettevõtluse arenguvajadustega. Suurendada tuleb sellel eesmärgil tehtavate investeeringute mahtu kohalikust eelarvest ning kaasata maksimaalselt EL toetusfondide vahendeid.

- Tehnilise infrastruktuuri elementide rajamise regulatsioonide määratlemine eraomaniku ja kohaliku omavalitsuse suhetes

Olukorras, kus kohalik omavalitsus ei suuda tihti täita detailplaneeringute kehtestamisega võetud kohustusi infrastruktuuri rajamisel, on vajalikud võimalike erainvesteeringute tagamiseks paindlikud lahendused ja kokkulepped omavalitsuse ja arendaja-investori vahel. Vastavate regulatsioonide olemasolu soodustab investeerimiskindlust ning annab investorile selguse ja garantii tehnilise infrastruktuuri rajamisel.

- Üle-euroopalist mõõdet omavate transpordikoridoride ja logistiliste lahenduste väljaarendamine

Sobivate kaasaegsete transpordikoridoride ja logistiliste lahenduste olemasolu annab regiooni arengule konkurentsieelise teiste piirkondade eest. VIA Baltica, Pärnut läbiva raudtee ning lennujaama ja sadama väljaarendamine euroopalise mõõtmega ja kvaliteediga transpordikanaliks nõuab eelkõige selgitus- ja *lobby*tööd Pärnu Maa- ja Linnavalitsuse ja Pärnust valitud Riigikogu liikmete poolt eesti vastavates riigiasutustes saavutamaks selleks EL toetusfondide ja riigi rahaliste vahendite kaasamine. Uute logistilise lahenduste rajamine Pärnusse või lähipiirkonda sõltub eelkõige Eesti majanduse arengust maailmamajanduse ja EL arengu taustal ning sellest tulenevatest nõudlusest kohalikule transpordivõrgule.

- Alternatiivsete ja efektiivsete energeetiliste lahenduste väljatöötamine ja realiseerimine koostöös energijatarnijatega.

Erinevate energiaallikate kasutamise võimalus ja kasvavad keskkonnanõuded sunnivad kaaluma alternatiivsete ja efektiivsete energeetiliste lahenduste rakendamist. Energiatarnijate, avaliku sektori esindajate ja ettevõtjate koostöös võiks tulevikus kaaluda sobivaid võimalusi, näit. **gaasienergia** kasutamist.

Pärnu linnas vajab lähiajal osalist rekonstrueerimist elektrivõrk.

5.4. Tootmise väärtusahelaid, tulemuslikku äritegevust ja innovatiivsust ning tehnoloogilisi uuendusi stimuleeriv ettevõtluse tugistruktuur

Ülesanded:

- Kohalikku majandustegevust iseloomustava informatsiooni ning ettevõtlusega seotud regulatsioonide ja teabe kättesaadavus

Omamaks alusmaterjali järgnevateks arenguvalikuteks ning saamaks teavet Pärnu linna ja maakonna majandustegevuses toimuvast ja käesoleva arengukava täitmisest on vajalikud **iga-aastased ettevõtluse ülevaated**, mis sisaldavad makromajanduslike näitajaid ning analüüsivad nende dünaamikat aasatate lõikes. Arengu- ja planeerimisprotsessi tarvis on vajalik ettevõtlust puudutavate uuringute perioodiline läbiviimine ettevõtjate hulgas.

Antud informatsioon ja ettevõtjatele vajalikud kohalikud õigusaktid ja regulatsioonid peavad olema lihtsalt kättesaadavad. Parim võimalus seda teha on **ettevõtjatele suunatud infoportaali** (näit <http://ettevõtja.pärnumaa.ee>) ja vastavate trükimaterjalide abil.

- Kaasaegsete ettevõtluse tugisüsteemide – regionaalse ettevõtluse arenduskeskuse ja ettevõtlusinkubaatori(-te) toimimine

Lähiaastatel on oluline **maakondliku arenduskeskuse** töö efektiivne käivitamine, mille ülesanneteks on **ettevõtlusiniitsiatiivi toetamine**, (väike)ettevõtjale suunatud **riiklike meetmete vahendamine** ning maakonna tasakaalustatud arengu tagamine vastavate arenguprojektide koostamise ja realiseerimise kaudu. Maakondlik arengukeskus peab ellu viima kohalike omavalitsuste ja ettevõtjate ühist nägemust maakonna arengust ning olema suutlik selleks rakendama riigi ja EL toetusfondide rahalisi vahendeid. Ettevõtlusiniitsiatiivi ja alustavate ettevõtjate toetamiseks on vajalik lähiajal Pärnusse luua **ettevõtlusinkubaator**. Otstarbekas on see rajada mõne asutuse (Tartu Ülikooli Pärnu Kolledž jm) baasil või juurde, kus on olemas vastav oskusteave ning eeldused vajalike ruumide kasutamiseks ja sisustamiseks.

- Kohaliku innovatsioonisüsteemi kujundamine peamiste ettevõtlusvaldkondade toodangu ja teenuste lisandväärtuse suurendamiseks

Kohaliku innovatsioonisüsteemi (e. õpisüsteemi) olemasolu sisaldab endas kohapealsete ettevõtluse tugisüsteemide ja/või haridusasutuste tegevusi uute ideede ja tehnoloogiliste lahenduste väljatöötamist **ettevõtete tootmise efektiivistamiseks ärilise kasumi suurendamise eesmärgil**.

Kohaliku innovatsioonisüsteemi kujundamine tähendab intellektuaalset kapitali ja teadmisi pakkuvate haridusasutuste ja ettevõtete koostöö korraldamist. Selleks peavad haridus- või koolitusasutused suutma pakkuda ettevõtetele sobivaid ja neid huvitavaid uuenduslikke lahendusi. Lisaks on vajalik siinsete tugisüsteemi asutustel (ettevõtluskeskus, -inkubaator) teavitada ettevõtteid mujal asuvate teadus- ja arenduskeskuste (näit Tartu Teaduspark, Tallinna Tehnikaülikool jt) toodetest ja võimalustest ning riiklike tehnoloogiaarengu (EAS Tehnoloogiaagentuur) tugimeetmetest.

- Investeeringuid meelitatav ja ettevõtlust soodustav piirkonna turundus- ja mainekujundustegevus

Piirkonna ettevõtluse mainekujundus peab **väärtustama ettevõtlust ühiskonnas** ja teavitama **Pärnumaad kui ettevõtluseks soodsat piirkonda**. Piirkonna mainekujunduse ja turunduse kaudu saab aidata ettevõtjaid nende toodangu ja teenuste turustamisel ning investeeringute ligimeelitamisel. Mainekujundus peab hõlmama kogu piirkonna majandustegevust ja andma siinsest ettevõtlusest adekvaatse pildi kohapeal kui ka meie ettevõtetega seotud sihtturgudel. Selleks saab kasutada paljusid **hea mainekujundustavaga kaaskäivaid vahendeid**: Pärnu ettevõtlust tutvustavad trükimaterjalid (reklaam-, investeerimis-, ettevõtlusvaldkondade teatmikud jm), interneti lahendused, ettevõtlus(ränd)näitused, seminarid ja konverentsid. Lähiaastatel võiks olla Pärnu linna aastateemaks ettevõtlusaasta.

Kohalikul omavalitsusel on vajalik **avalikult tunnustada** ettevõtteid ja ettevõtjaid erinevate tähelepanuavalduste abil.

- Kohaliku omavalitsuse ja avaliku sektori asutuste täitevprotsessi kõrge kvaliteet ettevõtjate teenindamisel

Ettevõtjatele on oluline kohaliku omavalitsuse ja teiste avaliku sektori asutuste **töö kvaliteet ja kiirus**. See algab **ametnike suhtumisest ettevõtjasse ja ettevõtlusesse**, mis väljendub ettevõtjate huvide mõistmisest ning nõustamise ja teenindamise kompetentsuses.

Arengukava subjekti asutuste ja organisatsioonide töökorraldus ning kompetentsed ja motiveeritud töötajad peavad tagama **ettevõtjate kvaliteetse teenindamise ja konkurentsivõimelise ettevõtluskeskkonna loomise Pärnumaal**.

- Ettevõtlusorganisatsioonide eesmärgistatud tegevus ettevõtjate huvide esindamisel koostöös avaliku sektoriga ja kohalike omavalitsustega

Ettevõtlusorganisatsioonide tegevus ettevõtjate huvide esindamisel ja kohaliku ettevõtluskeskkonna kujundamisel peab olema **intensiivsem**. Koostöö kohaliku omavalitsuse ja avaliku sektori asutustega on mõlemapoolselt kasulik. Ettevõtlusorganisatsioonide tegevus peab enam vastama ettevõtete ootustele ja huvidele olemaks organisatsiooni liige ning koos sellega olema tõsiselt võetav partner kohalikele omavalitsustele. Peamisteks koostöö vormideks kohalike omavalitsuste ja ettevõtlusorganisatsioonide vahel peaksid olema **infovahetus** (infotunnid, ümarlauad jm), **osalusdemokraatia** (ettevõtjate osalemine volikogu komisjonide töös, kohalikele omavalitsusele kuuluvate sihtasutuste ja äriühingute nõukogudes) ning **ettevõtlust toetavate ühisprojektide** (ettevõtluse arengukava koostamine, internetiportaali avamine, ettevõtlusinkubaatori rajamine jm.) elluviimine.

5.5. Ettevõtlikust ja investeringuid soosiv kohalike omavalitsuste regionaalne koostöö (Suur Pärnu)

Pärnu linn koos piirnevate valdade linnalähedase osaga on elanikkonna ja ettevõtete paiknemise läheduse ja seotuse tõttu moodustanud ühtse sotsiaalmajandusliku terviku nn Suur Pärnu. Kasvava integratsiooni tingimustes on linna ja naabervaldade koostöö ettevõtluse arengut toetavates tegevustes kasulik kõikidele osapooltele.

Ülesanded:

- Tehnilise infrastruktuuri rajamiseks ja vabade maade kasutuselevõtuks vajalike ühisprojektide elluviimine

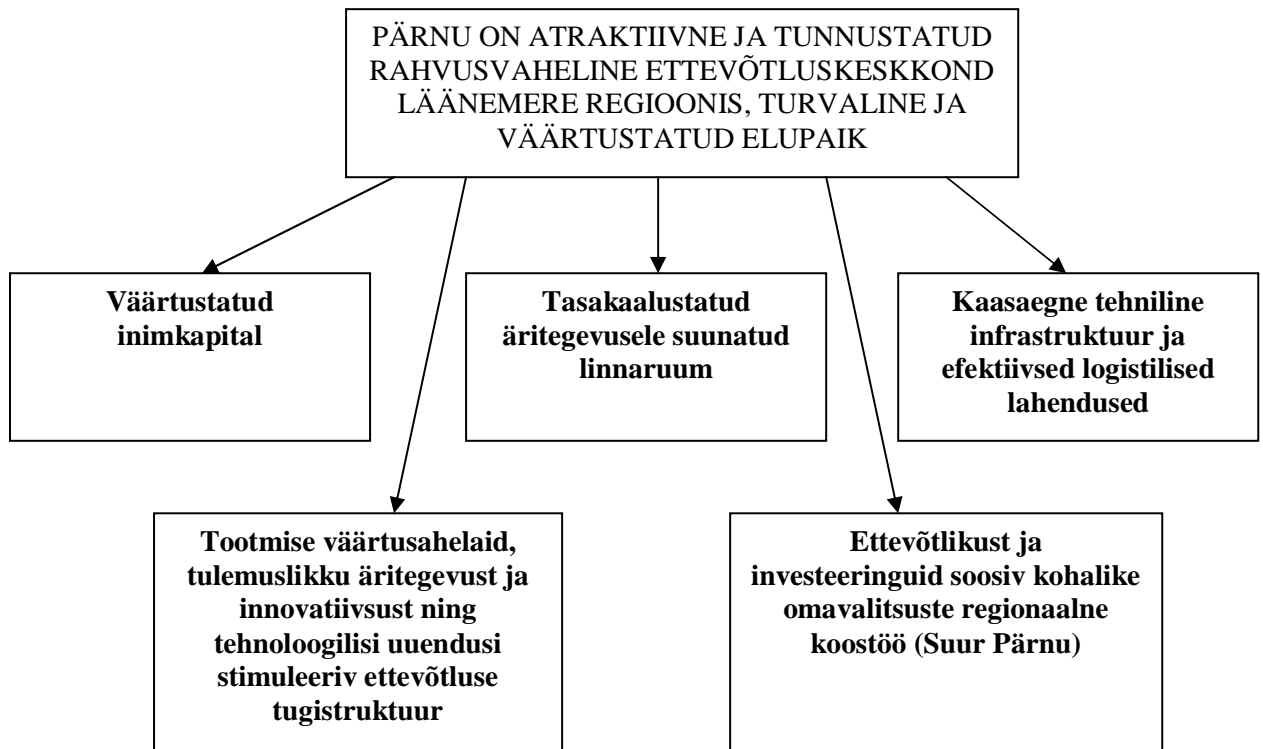
Tehnilise infrastruktuuri objektide rajamine katab sageli mitme kohaliku omavalitsuse vajadusi ja hõlmab nende territooriumit. Arvestades EL-i toetusfondidest tehnilise infrastruktuuri objektide ehitamiseks ettenähtud projektide eesmärgi ja omafinantseerimise suurust, on kasulik **mitme omavalitsuse koostöö**. Lisaks Paikuse Jäätmeärsitluskeskuse ja Pärnu-Paikuse-Sindi vee- ja kanalisatsioonitrassi rajamisele on vajalik koostöös selgitada välja järgnevad ühishuvid ning esitada koostööprojektid nende elluviimiseks.

- Olulisemate ettevõtlusvaldkondade majandusklastrite kujundamine ja väärtusahela terviklikkuse suurendamine

Pärnule olulisemate ettevõtlusvaldkondade (puidu-, kala-, turbatööstus, turism) ressursid on hajutatud kogu Pärnumaale. Arvestades majandusklastrite järjest kasvavat osa piirkonna arengus, on vajalik ettevõtjate ja kohaliku omavalitsuse koostöö ressurside paremaks kasutamiseks ja toodangu lisandväärtuse suurendamiseks. See võib hõlmata töötlevate ettevõtete ja **transpordikanalite** rajamist, **töötajate koolitamise ja innovatsiooniga** seotud tegevusi ning **investeringute meelitamisega, mainekujundamisega** ning turustamist toevaid ettevõtmisi.

- Piirkonna ühtne majanduslik mainekujundus ja teadvustamine

EL maades on järjest enam levimas **piirkondlik mainekujundus ja teadvustamine**. Kuna olulisemate ettevõtlusvaldkondade ettevõtted paiknevad Pärnu linnas ja mujal Pärnumaal on investeringute ligimeelitamiseks piirkonda ja ettevõtete turundustegevust toetaval eesmärgil õige kujundada piirkonna mainet ja teadvustada seda väljapoole **kogu Pärnumaa huvisid arvestavalt**. Kasutada saab selleks 4. peaesmärgis nimetatud vahendeid.

Joonis 3. Pärnu ettevõtluskeskkonna visioon 2010 ja selle saavutamise peaesmärgid

Tabel 2 – Pärnu ettevõtluskeskkonna arendamise peaesmärgid ja ülesanded

Peaesmärgid	Ülesanded
Väärtustatud inimkapital	<ul style="list-style-type: none"> • Kohalike ettevõtete vajadustele vastavate kutse- ja (tehnilise) kõrghariduse erialade õpetamine kohapeal • Majandusarenguga kaasaskäiv täiend- ja ümberõppe võimalus • Elukohamarketing
Tasakaalustatud äritegevusele suunatud linnaruum	<ul style="list-style-type: none"> • Linnaruumi ja -maa kasutamise eesmärkide ja põhimõtete määratlemine lähtuvalt linna arengukavast ja üldplaneeringust. • Linnaarenduslikult oluliste ja ettevõtluseks sobivate maa-alade määratlemine, prioritseerimine ning väljaarendamine
Kaasaegne tehniline infrastruktuur ja efektiivsed logistilised lahendused	<ul style="list-style-type: none"> • Tehnilise infrastruktuuri elementide rajamine vastavalt linna ja ettevõtluse arenguvajadustele • Tehnilise infrastruktuuri elementide rajamise regulatsioonide määratlemine eraomaniku ja kohaliku omavalitsuse suhetes • Üle-euroopalist mõõdet omavate transpordikoridoride ja logistiliste lahenduste väljaarendamine • Alternatiivsete ja efektiivsete energeetiliste lahenduste väljatöötamine ja realiseerimine koostöös energijatarnijatega.
Tootmise väärtusahelaid, tulemuslikku äritegevust ja innovatiivsust ning tehnoloogilisi uuendusi stimuleeriv ettevõtluse tugistruktuur	<ul style="list-style-type: none"> • Kohalikku majandustegevust iseloomustava informatsiooni ning ettevõtlusega seotud regulatsioonide ja teabe kättesaadavus • Kaasaegsete ettevõtluse tugisüsteemide – regionaalse ettevõtluse arenduskeskuse ja ettevõtlusinkubaatori(-te) toimimine • Kohaliku innovatsioonisüsteemi kujundamine peamiste ettevõtlusvaldkondade toodangu ja teenuste lisandväärtuse suurendamiseks • Investeeringuid meelitav ja ettevõtlust soodustav piirkonna turundus- ja mainekujundustegevus • Kohaliku omavalitsuse ja avaliku sektori asutuste täitevprotsessi kõrge kvalitet ettevõtjate teenindamisel • Ettevõtlusorganisatsioonide eesmärgistatud tegevus ettevõtjate huvide esindamisel koostöös avaliku sektoriga ja kohalike omavalitsustega
Ettevõtlikust ja investeeringuid soosiv kohalike omavalitsuste regionaalne koostöö (Suur Pärnu)	<ul style="list-style-type: none"> • Tehnilise infrastruktuuri rajamiseks ja vabade maade kasutuselevõtuks vajalike ühisprojektide elluviimine • Olulisemate ettevõtlusvaldkondade majandusklastrite kujundamine ja väärtusahela terviklikkuse suurendamine • Piirkonna ühtne majanduslik mainekujundus ja teadvustamine

6. Kava elluviimine ja hindamine

Kava paremaks rakendamiseks, elluviimiseks ja tehtu hindamiseks on kasutatud strateegilise planeerimise **tasakaalus tulemuskaardi** (*ingl.k. balanced scorecard*) meetodikat, mille alusel on koostatud **Pärnu ettevõtluskeskkonna strateegiakaart**. Tasakaalustatud tulemuskaardi meetodika võimaldab jälgida ettevõtluskeskkonna kujundamist valdkondade ja olulisemate tegevuste kaudu, tasakaalustatud liikumist seatud eesmärkide poole. Seni peamiselt äriühingute tegevuse strateegilisel planeerimisel kasutatud meetod võimaldab ka ühiskondlike protsesside käsitlemisel traditsioonilistest paremini ja selgemalt tuua välja **eesmärkide ja tegevuste positsioneerimise, omavahelised põhjus-tagajärg seosed ja mõjud**.

6.1. Pärnu ettevõtluskeskkonna strateegiakaart

Pärnu ettevõtluskeskkonna strateegiakaart jagab ettevõtluskeskkonna kujundamise protsessi **valdkondadeks** ning koondab ühele pildile kogu protsessi nn **kriitilised edutegurid** ja näitab ära nendevahelise seosed. Kriitilised edutegurid on soodsa kohaliku ettevõtluskeskkonna kujundamise **edu peamised eeldused ja otsustava tähtsusega faktorid**.

Strateegiakaardil (joonis 5) on näidatud nooltega kriitiliste edutegurite peamised põhjus-tagajärg seosed, kuigi tegelikus elus on seoseid tunduvalt rohkem. See on vajalik selleks, et luua terviklik üldpilt mõistmaks, millisest valdkonnadest, tegevustest ja mõjuritest koosneb kohaliku ettevõtluskeskkonna kujundamine ning **milline edutegur millist valdkonna eesmärki toetab**.

Strateegiakaardi toonide erisus edutegurite osas näitab nende olulisust:

Tumeda variundiga on tähistatud arengukava peaesmärgid, mille saavutamisele tuleb enam tähelepanu pöörata;

Heleda variundiga on tähistatud peaesmärkide täitmist toetavad olulisemad ülesanded;

Valgega on tähistatud muud tegevused, eeldused ja mõjurid.

Tulemuste ehk kava täitmise hindamiseks on igale **kriitilisele edutegurile seatud vastav mõõdik**, mille hinnangute dünaamika näitab **eduteguri kvaliteedi muutumist** ja kõikide summana arengukava eesmärkide täitmist. See mõõdapääsmatu **arengukava elluviimise hindamisel**.

Tasakaalustatud tulemuskaardi meetodika võimaldab kogu protsessi detailset uurimist ja hindamist. Kuna ettevõtluskeskkonna kujundamine on laiahaardeline ühiskondlik protsess, kuhu on kaasatud palju osapooli, ei ole võimalik kavast kirjeldada üksikasjadeni kõikide osapoolte ülesandeid ja seada mõõdikuid nende täitmiseks.

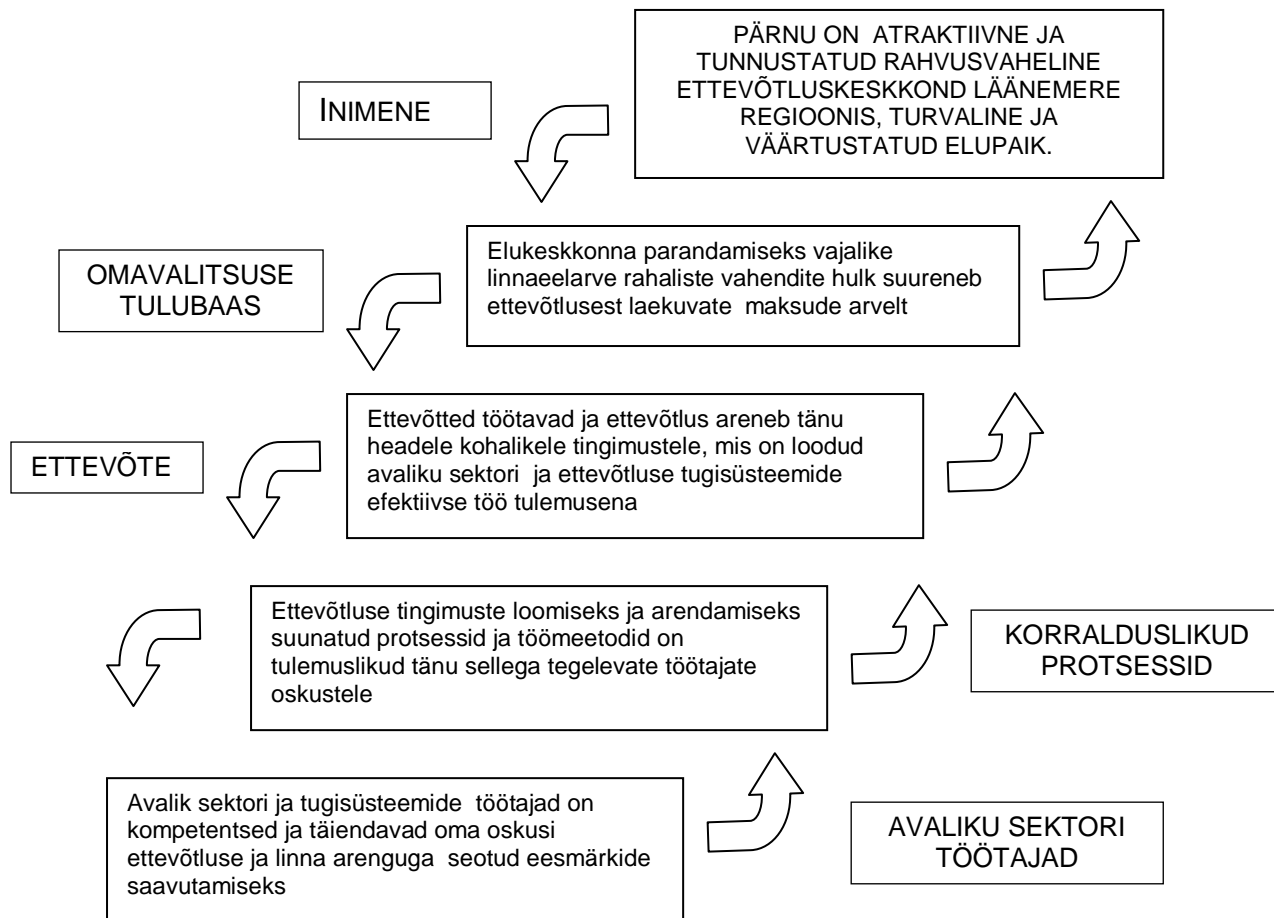
Esitatud strateegiakaart sisaldab suhteliselt palju kriitilisi edutegureid ja nendega kaasnevaid mõõdikuid. Kõigi nende alusel ettevõtluskeskkonna seisundile hinnangu andmine võib kujuneda töömahukaks ja ressursse nõudvaks. Olenevalt hinnangu andmise eesmärkidest, kasutatavatest ressurssidest ja ajaperioodist võib valida selleks vajaliku kriitiliste edutegurite hulga.

6.2. Strateegiakaardi valdkonnad

Tasakaalus juhtimiskaardi meetodika põhimõte on esitada protsesse nende loogilises seoses **valdkondade põhjus-tagajärg seostatuse põhimõttel**. Äriühingu strateegiakaart on reeglina jaotatud neljaks omavahel seotud valdkonnaks: **finants, kliendisuhted, sisemised protsessid ning personal ja areng**. Kasutades sama loogikat kohaliku ettevõtluskeskkonnaga kujundamise protsessis, kus peaesmärgiks on **inimese heaolu ja kvaliteetne elukeskkond**, on strateegia valdkonnad jagatud

viieks: **inimene, omavalitsuse tulubaas, ettevõte, korralduslikud protsessid ning avaliku sektori (arengukava subjekti) töötajad ja areng.**

Pärnu ettevõtluse arengukava visiooni täitmist võib vaadelda joonisel 2 esitatud loogiliselt seotud valdkondadena. Iga valdkonna juures on kirjeldus, millist sisu ja eesmärki see valdkond omab.

Joonis4. Pärnu ettevõtluskeskkonnastrateegiakaardi valdkonnad

Iga valdkond otsib vastust ühele peamisele küsimusele Pärnu ettevõtluskeskkonna strateegia elluviimisel.

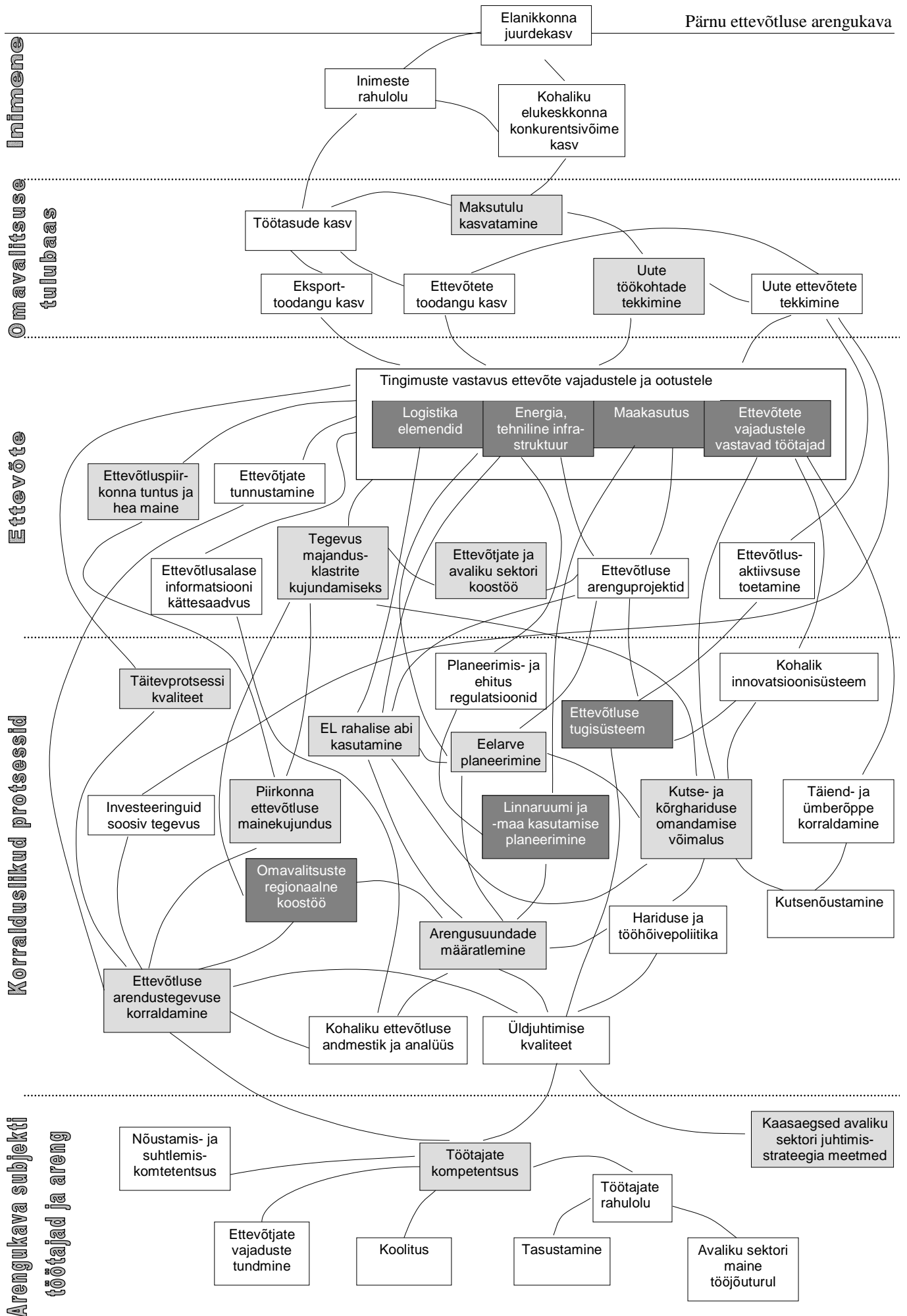
Inimene – kuidas mõjutab ettevõtlusest laekuv maksutulu inimkapitali arengut, elukeskkonna kvaliteeti ja piirkonna edasist arengut?

Omaavalitsuse tulubaas – kuidas mõjutab ettevõtlus töökohtade kaudu inimeste sissetulekuid ja maksude kaudu kohaliku omavalitsuse eelarve mahtu?

Ettevõte – milline peab olema piirkond ettevõtja jaoks, et oleks olemas soodsad tingimused ettevõtluseks ja majandustegevuseks?

Korralduslikud protsessid – milliseid korralduslikke protsesse peavad ettevõtluseks tingimuste loojad sooritama, et luua soodsad tingimused ettevõtjatele?

Avaliku sektori (arengukava subjekti) töötajad ja areng – kuidas õppida ja areneda, et paremini korraldada ettevõtluse arengut ja teenindada ettevõtjaid?

Joonis 5 Pärnu ettevõtluskeskkonna strateegiakaart

6.3. Kriitiliste edutegurite ja mõõdikute selgitused

Järgnevas tabelis 2 on valdkondade kaupa lühidalt kirjeldatud kriitilisi edutegureid ning selgitatud nende hindamiseks seatud mõõdikuid. Tabelis on mõõdikud kirjeldatud absoluutväärtustena. Arengukava elluviimist saab jälgida ja hinnata **mõõdikute näitajate muutustega ajaperioodi jooksul**.

Tabel 3 Pärnu ettevõtluskeskkonna strateegiakaardi kriitiliste edutegurite ja mõõdikute kirjeldused.

Valdkond ja eesmärk	Kriitiline edutegur	Kriitilise eduteguri selgitus	Mõõdik
INIMENE Turvaline ja väärtustatud elupaik	Elanikkonna juurdekasv	Põhiline eeldus kogu piirkonna ja ettevõtluse arengul – tööjõuna tekitab kohalikku maksutulu ning tarbimisega elavdab siseturgu.	Rahvavarv ja selle muutus rände ja/või loomuliku iibe teel, vastiku vanuseline struktuur
	Inimeste rahulolu	Tekib võimalusest elada meeldivas ja turvalises elukeskkonnas ning omada huvitavat ja hasti tasustatud töökohta	Elanikkonna rahulolu oma tööga ja elukeskkonnaga
	Kohaliku elukeskkonna konkurentsivõime kasv	Inimsõbralik ja sotsiaalselt turvaline elukeskkond on vajalik tagamaks elanikkonna rahuolu ja loomaks eeldused elanikkonna suurenemiseks rände teel.	Rahvaarvu muutumine, Pärnu reiting Eesti linnade hulgas
TULUBAAS Inimeste sissetulekute ja kohaliku eelarve tulubaasi kasv majandustegevusest laekuvate maksude kaudu	Maksutulu kasv	Kohaliku elukeskkonna kvaliteeti on võimalik parandada ettevõtlusest laekuvate maksude abil.	Üksikisiku tulumaksu laekumine kohalikku eelarvesse
	Töötasude kasv	Peamine motivaator töökoha valikul ja säilitamisel, suurendab maksude laekumist eelarvesse ja elavdab kohalikku turgu ja tarbimist.	Keskmine palk
	Ettevõtete eksporttoodangu kasv	Välisraha sissevoolu näitaja, näitab ettevõtete rahvusvahelist konkurentsivõimet.	Ettevõtete eksporttoodangu kogumaht
	Ettevõtete kogutoodangu kasv	Näitab ettevõtte konkurentsivõimet ja arengufaasi, loob eelduse ettevõtte arenguks ja uute töökohtade tekkimiseks.	Ettevõtete toodangu kogumaht
	Uute töökohtade loomine	Majanduse ja kohaliku arengu olulisemaid tunnuseid, näitab ettevõtluse arengut ja kvalifitseeritud tööjõu olemasolu ning vähendab sotsiaalseid pingeid.	Uute töökohtade arv, töökohtade koguarvu muutus
	Uute ettevõtete tekkimine	Näitab ettevõtluseks sobivate tingimuste olemasolu ja ettevõtlusaktiivsuse toetamist kohaliku tugisüsteemi poolt.	Uute ettevõtete arv 1000 elaniku kohta, ettevõtete koguarvu muutus
ETTEVÕTE Ettevõtete asutamiseks ja tegutsemiseks soodsate tingimuste olemasolu	Tingimuste vastavus ettevõtte vajadustele ja ootustele	Avaliku sektori ja tugisüsteemide tegevuse vastavus ettevõtete vajadustele, põhiliste tootmissisendite olemasolu ja täivprotsessi kõrge kvaliteet	Ettevõtjate rahulolu kohaliku ettevõtluskeskkonnaga

	Ettevõtluspiirkonna tuntus ja maine	Ettevõtluspiirkonna hea maine loob eeldused investeringuteks ja soodustab piirkonnas tegutsevate ettevõtete turundustegevust.	Investeeringute maht, mainekuse hinnang
	Ettevõtjate tunnustamine	Avaliku sektori poolt vajalik ettevõtluse väärtustamine ja ettevõtja tegevuse ühiskondliku maine tõstmine	Tunnustustegevuste arv, tunnustuse saanute arv
	Ettevõtlusalase informatsiooni kättesaadavus	Ettevõtlusega seotud toimingute teostamiseks vajalike kohalike õiguslike regulatsioonide ja informatsiooni (investeeringuinfo, statistika jm) kättesaadavus	Ettevõtjate rahulolu
	Tegevus majandusklastrite kujundamiseks	Ühes majandusvaldkonnas ja piirkondlikult lähestikku tegutsevate ettevõtete, õppeasutuste, kohalike omavalitsuste, tugisüsteemide ühine eesmärgistatud koostöö.	Majandusklastrite tunnuste hinnang
	Ettevõtjate ja avaliku sektori koostöö	Infovahetus, osalusdemokraatia ning ettevõtluse arenguprojektid ettevõtluse ja piirkonna arengu eesmärgil.	Läbiviidud ühisürituste ja koostööprojektide arv, ettevõtjate esindatus avaliku sektori institutsioonides
	Ettevõtluse arenguprojektid	Uute maade kasutuselevõtuks ja tehnilise infrastruktuuri elementide rajamiseks suunatud erasektori ja kohaliku omavalitsuse koostööprojektid ettevõtluse ja linna arengu eesmärgil	Elluviidud arenguprojektide arv ja rahaline maht
	Ettevõtlusaktiivsuse toetamine	Ettevõtte tegevuse alustamise toetamine avaliku sektori ja tugisüsteemide poolt erinevate meetmete abil	Rakendatud toetusmeetmete arv ja rahaline maht
KORRALDUSLIKUD PROTSESSID Ettevõtluseks soodsate tingimusi loovate korralduslike protsesside kõrge kvaliteet	Täitevprotsessi kvaliteet	Asjaajamise kiirus, korrektsus ja täpsus ettevõtlusega seotud protseduure sooritavates ja küsimusi lahendavates kohaliku omavalitsuse- ja riigiasutustes	Ettevõtjate rahulolu
	Planeerimis- ja ehitusregulatsioonid	Õigusaktide suunatus investeringute soodustamiseks ja ettevõtluse arendamiseks, erasektori ja kohaliku omavalitsuse rollijaotuse määratlemine planeeringute kehtastamisega kaasnevate tehnilise infrastruktuuri elementide rajamise suhtes.	Ettevõtjate rahulolu, tehnilise infrastruktuuri rajamisel tekkinud kasusaajate arv, tööde rahaline maht
	Üldjuhtimise kvaliteet	Ettevõtluse arendamise ja toetamise tähtsustamine ning vastavate tegevuste korraldamine arengukava subjekti hulka kuuluvates asutustes ja organisatsioonides	Hinnang ettevõtluse arendamisele suunatud meetmetega

Arengusuundade määratlemine	Omavalitsuse arengusuundade ja tegevuse võimalikult selge määratlemine, põhjendatud nägemus linnaruumi ja –maa kasutamisest ning linnaeelarvest tehtavate investeeringute otstarbest ja eesmärkidest.	Elluviidud tegevuste vastavus arengusuundadele
Linnaruumi ja -maa kasutamise planeerimine	Lähtuvalt arengusuundadest ja üldplaneeringust on omavalitsusel olemas selge nägemus linnaruumi ja -maa kasutamise sihtotstarbest ja eesmärkidest.	Investeeringute maht, uusrajatiste arv
Investeeringuid ligimeelitav tegevus	Vabade maade ja hoonete kasutuselevõtuks investeeringuid ligimeelitav tegevus informatsiooni levitamise ja potentsiaalsete investoritega suhtlemise abil.	Omavalitsuse otsese või kaudse tegevuse tulemusena tehtud investeeringute maht
Omavalitsuste regionaalne koostöö	Pärnu linna ja naabervaldade koostöö ettevõtluse arengut soodustavatel eesmärkidel – tehnilise infrastruktuuri rajamine, EL rahaliste vahendite kasutamine, tööjõu ettevalmistamine, majandusklastrite kujundamine.	Elluviidud koostööprojektide arv ja rahaline maht
Euroopa Liidu rahaliste vahendite kasutamine	EL rahaliste vahendite kasutamine eeldab nägemust vahendite kasutamise eesmärkidest ja sihtotstarbest, suutlikkust projektide koostamiseks ja elluviimiseks ning ressursse omafinantseeringu teostamiseks.	Ellu viidud EL toetusprojektide arv ja rahaline maht
Eelarve planeerimine	Vastavalt arengusuundadele planeeritud investeeringud kohalikust eelarvest vabade maade kasutuselevõtuks, logistika ja tehnilise infrastruktuuri elementide rajamiseks ning hariduse ja töötajate ettevalmistamisega seotud eesmärkidel.	Investeeringute maht kohalikust eelarvest ettevõtluse arenguga seotud eesmärkidel
Ettevõtluse arendustegevuse korraldamine	Arengukava subjekti hulka kuuluvate avalike sektori asutuste ja tugisüsteemide koostöö, ettevõtluse toetamise ja arenguga seotud tegevuste prioriteetsus ja koht Pärnu Linnavalituse struktuuris.	Ettevõtjate hinnang prioriteetsusele ja panusele
Ettevõtluse tugisüsteem	Käesolevas arengukavas mitte kohaliku omavalitsus ega riigiasutus, vaid ettevõtjatele tugiteenuseid pakkuvad sihtasutused või ettevõtlusorganisatsioonid (Pärnumaa Ettevõtluskeskus, ettevõtlusinkubaator, Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, Pärnu Ettevõtjate Liit jt)	Vahendatud tugiteenuste arv ja nende rahaline maht

	Hariduse- ja tööhõivepoliitika	Omavalitsuse tegevus, mis peab tagama kutsenõustamise, kutse- ja kõrghariduse, täiend- ja ümberõppe kõrge kvaliteedi ja vastavuse piirkonna ettevõtete vajadustele.	Ettevalmistatud spetsialistide arv ja nende töötamise osakaal õpitud erialal
	Kutsenõustamine	Põhikooli lõpufaasis toimuv protsess, mis on suunatud noorte isikuomaduste ja võimete optimaalsele rakendamisele edasisel haridustee jätkamisel suunitlusega kutseharidusele ning vastama piirkonna majanduse ettevõtete vajadustele.	Nõustamisteenuseid kasutanute arv
	Kutse- ja kõrghariduse omandamise võimalus	Kohalike ettevõtete vajadustele ja kvaliteedinõuetele vastavate kutse- ja kõrghariduserialade kohapeal õppimise võimalus.	Kutse- ja kõrgkooli õppima asunute arv, lõpetanute arv
	Täiend- ja ümberõppe korraldamine	Töötajate täiendõppe ja töötute ümberõppe korraldamine kohalike haridusasutuste baasil vastavalt ettevõtete vajadustele.	Täiendõppe läbinute arv, ümberõppe ja selle tulemusel tööle asunute arv
	Kohalik innovatsioonisüsteem	Kohalike ettevõtete, haridusasutuste, omavalitsuste ja tugisüsteemi võrgustik - koostöö ja meetmed, milles keskne tegevus on õppimine ja uudsete lahenduste rakendamine ettevõtluse edendamisel ning uute turusuutlike toodete toomisel turule.	Ettevõtete, haridusasutuste, omavalitsuste koostööprojektide arv ja rahaline maht
ARENGUKAVA SUBJEKTI TÖÖTAJAD JA ARENG	Töötajate kompetentsus	Töötajate oskused ja kompetentsus on oluliseimaks eelduseks kogu arengukavas ettenähtud eesmärkide saavutamiseks.	Kvalifitseeritud töötajate arv
	Kaasaegsed avaliku sektori juhtimisstrateegia meetmed	Uute ja efektiivsete juhtimisstrateegiate meetmete rakendamine avalikus sektoris, sealhulgas arengukavas olevate eesmärkide täitmiseks.	Meetmete arv avalikus sektoris
	Nõustamis- ja suhtlemis-kompetentsus	Vajalik teada ettevõtjate ja samas ka tööandja eesmäärke, huve ja vajadusi, rahuldamiseks ettevõtjate soove ning viimaks ellu ettevõtluse arengumeetmeid	Klientide ja tööandjate rahulolu
	Ettevõtjate vajaduste tundmine	Majandustegevuse ja ettevõtlusega seonduvaga põhjalik tundmine	Kvalifitseeritud töötajate arv
	Koolitus	Põhiline vahend aitamaks kaasa töötajate oskuste ja kompetentsi tõusule	Taseme- ja täiendkoolituse läbinud töötajate arv aastas
	Töötajate rahulolu	Huvipakkuva, arenemisvõimalusi ja motiveerivalt tasustatud töökoha olemasolu heas töökeskkonnas.	Personali voolavus, töötajate rahulolu indeks
	Tasustamine	Töö kõrget kvaliteeti ja tulemust motiveeriv palk.	Palgatasemete võrdlus aksepteeritud palgauuringutega

	Avaliku sektori maine tööjõuturul	Usaldusväarsuse, töötingimuste konkurentsivõime ja töökeskkonna kvaliteedi näitaja	Avalikel konkurssidel osalejate arv ja nende oskuste tase
--	-----------------------------------	--	---

6.4. Arengukava elluviimise eeldused, vahendid ja hindamine

Saamaks teada **nõrgemad lülid** ettevõtluskeskkonna kujundamisel, selgitati kava koostamise käigus välja, millised on **esmased tegevused ja eeldused** kavas kirjeldatud eesmärkide ja ülesannete täitmiseks.

Strateegiakaardi alusel antud hinnangul peeti olulisemaks parandada arengukava subjekti, sh Pärnu Linnavalitsuse töö tulemuslikkust, tõsta **avaliku sektori ja tugisüsteemi töötajate kompetentsi ja lahendada paindlikult ja kiiresti korralduslike protsessidega seotud probleeme**. See tähendab ettevõtlusvaldkonna enamat tähtsustamist ja ettevõtjate vajaduste paremat tundmist. Esmalt on vajalik selgelt määratleda omavalitsuse arengusuunad ning nägemus ja prioriteedid põhiliste ressurside - linnaruumi ja –elarve ning EL võimalike toetusrahade kasutamisel. Palju saab ära teha investeeringuid vähenõudvates valdkondades nagu ettevõtluse mainekujundus, ettevõtjate tunnustamine ja täitevprotsessi kvaliteedi parandamine.

Käesoleva arengukava ülesanded realiseeritakse Pärnu linna arengukava kaudu ning selle seiret teostab Pärnu Linnavalitsuse planeerimisosakonna arengu- ja turismiteenistus. Arengukava elluviimiseks on vajalik Pärnu Linnavalitsuse eestvedamisel koostada **detailne tegevuste ja investeeringute kava**, kus on näidatud konkreetsete lahendid - tegevused, ressursid, teostajad ja tähtajad.

Kava elluviimise peamised vahendid on pikema- ja lühemaajalised tööülesanded, kohalik eelarve, riigi ja EL toetused ning investeeringud, arenguprojektide läbiviimine ning koostöö erinevate huvigruppide ja partneritega.

Arengukava täitmise kohustuslik osa selle elluviimise hindamine. On vaja saada tagasisidet ja informatsiooni püstitatud eesmärkide ja ülesannete täitmisest. Kõige lihtsam on arengukava täitmist

jälgida **strateegiakaardi kriitiliste edutegurite mõõdikute alusel, analüüsidest toimunud muutuste dünaamikat teatud ajavahemike jooksul**. Samuti saab arengukava elluviimist ja selle hindamist jälgida küsitluste tulemusel saadud informatsiooni alusel.

Eraldi väljatoomist väärib arengukavas esitatud meetmete mõju **Pärnu linna ja piirkonna üldisele arengutaseme muutusele**. See väljendub piirkonna makromajanduslikes näitajates, võrdluses teiste piirkondadega ning elanikkonna sotsioloogilistes rahulolu kajastavates uurimustes.

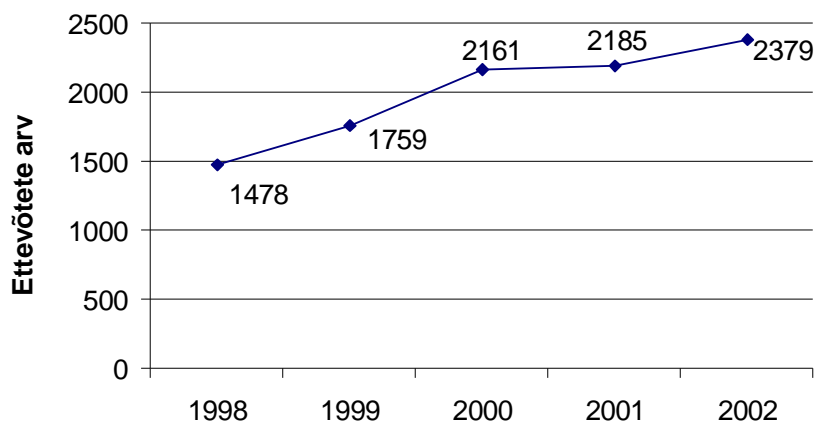
LISAD

Lisa 1. Pärnu ettevõtluse põhinäitajad ja dünaamika

Lisas 1 on esitatud Pärnu ettevõtlust enam iseloomustavad näitajad Pärnu Linnavalitsuse planeerimisosakonnas 2002.a. koostatud Pärnu linna ettevõtlust iseloomustavast andmestikust.

1.1. Ettevõtete arv

Pärnu linna ettevõtete üldarv moodustab Eestis äriregistris registreeritud ettevõtete üldarvust umbes 3%.

Joonis 1 Pärnu linna ettevõtete arv

Andmed: Ettevõttereister, Justiitsministeeriumi registrikeskus

Tabel 1 näitab Äriregistris registreeritud ettevõtete ettevõtlusvormi Pärnu linnas.

	Ettevõtete arv			% ettevõtete üldarvust		
	01.03.2000	01.04.2001	01.04.2002	01.03.2000	01.04.2001	01.04.2002
Aktsiaselts	329	328	285	15,2	15,0	12,0
Osühing	1556	1503	1598	72,0	68,8	67,2
Tulundusühistu	33	39	31	1,5	1,8	1,3
Täisühing	1	2	1	0,1	0,1	0
Usaldusühing	2	3	3	0,1	0,1	0,1
Välismaa äriühingu filiaal	4	4	...	0,2	0,2	...
Füüsilisest isikust ettevõtja	236	306	461	10,9	14,0	19,4
Kokku	2161	2185	2379	100,0	100,0	100,0

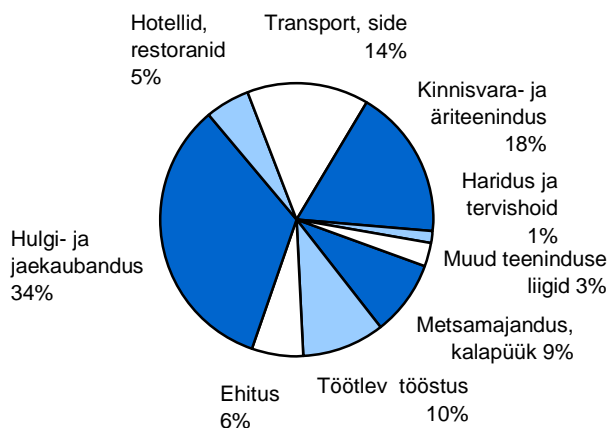
Tabel 1 Äriregistris Pärnu linnas registreeritud ettevõtted ettevõtlusvormi järgi

Andmed: Justiitsministeeriumi registrikeskus

Füüsilisest isikust ettevõtjate arvu kasv on mõjutanud ettevõtete üldarvu kasvu ning on olnud põhjustatud karmistunud ja keerukamaks muutunud maksuseadustest ning tegevuse alustamise ja lõpetamise lihtsusest.

1.2. Ettevõtete tegevusalad

Joonisel 2 toodud Pärnu linna ettevõtluse struktuur ettevõtete arvu järgi näitab, et suurem osa ettevõtetest tegutseb tertsiaalsektoris, järgnevad sekundaarsektor ja primaarsektor.

Joonis 2 Pärnu ettevõtet tegevusalade järgi 2002.a.

Andmed: Justiitsministeeriumi registrikeskus

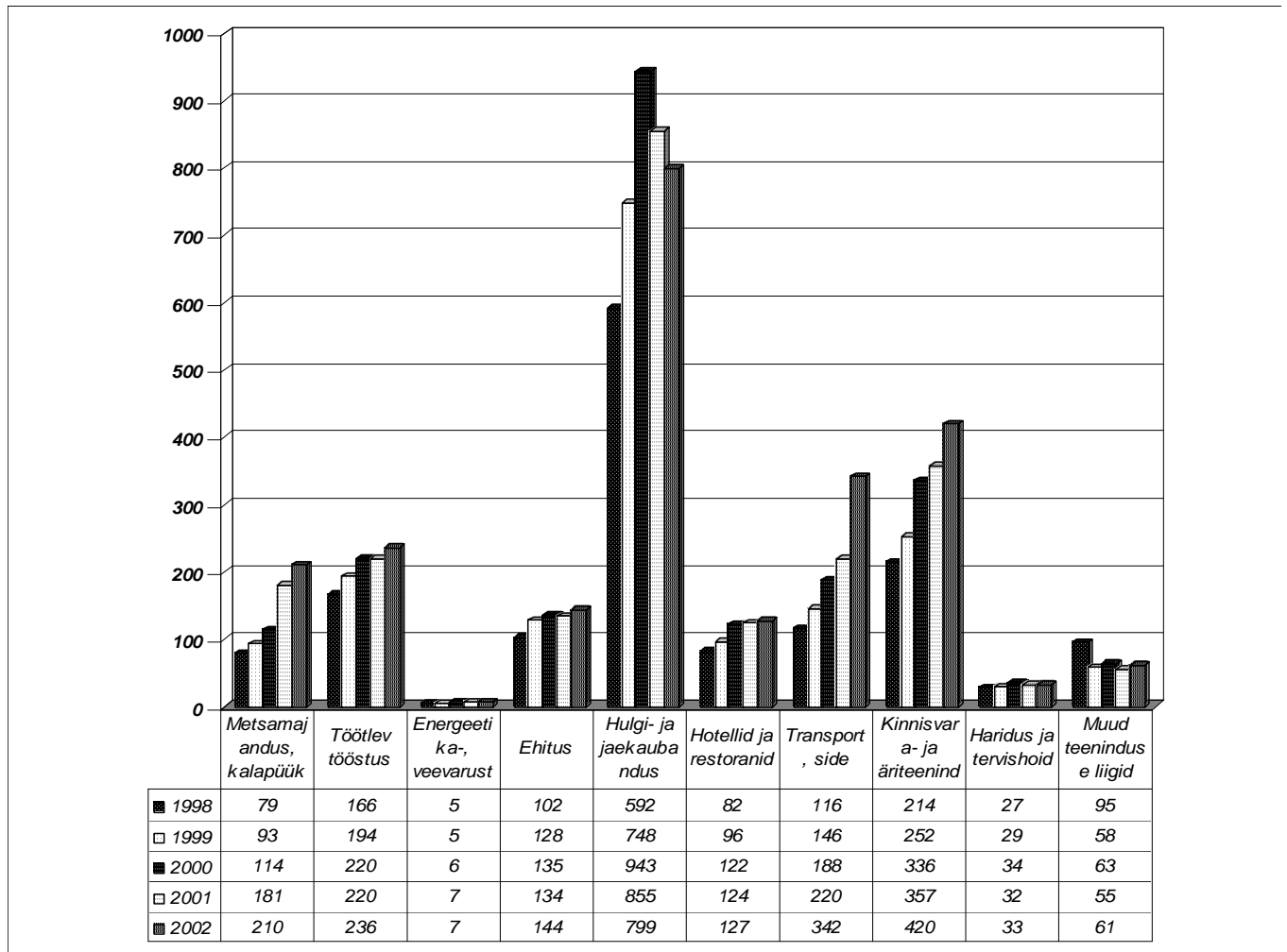
Suurem osa ettevõttest Pärnu linnas on registreeritud hulgi- ja jaekaubanduse majandusharus, mis moodustab 34% ettevõtete üldarvust. Järgnevad kinnisvara- ja äriteeninduse sektor 18%-ga ja transpordi sektor 14 %-ga registreeritud ettevõtete üldarvust.

Joonisel 3 on esitatud majandussektorites registreeritud ettevõtete arv ja selle muutumine aastatel 1998 – 2002.

Olulisematest tendentsidest paistab silma hulgi- ja jaemüügi ettevõtete arvu vähenemine 144 ettevõtte võrra aastatel 2000 – 2002.

Ettevõtete arvu suurenemine kalapüügi tegevusalal on põhjendatud füüsilisest ettevõtjast kalastajate arvu kasvu tõttu. Sama võib täheldada transpordisektoris, kus füüsilisest isikust ettevõtjad tegutsevad eelkõige auto-kaubaveo ja taksoveo tegevusaladel. Transpordiettevõtete osatähtsus on kolme aasta jooksul tõusnud 8,7%-lt 14,4%-le. Ettevõtete arvu kasvu võib täheldada veel kinnisvara- ja äriteeninduse valdkonnas, kus ettevõtete arv 3 aasta jooksul on kasvanud 84 võrra ning ehituses, kus ettevõtete arv on kasvanud 4 aasta jooksul on 42 võrra.

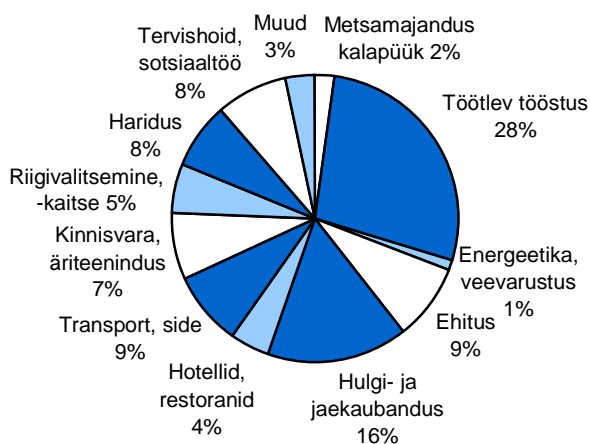
Ülejäänud majandusharudes tegutsevate ettevõtete arv on jäänud suhteliselt stabiilseks.

Joonis 3 majandussektorites registreeritud Pärnu ettevõtete arv ja selle muutumine 1998-2000
 Andmed: Ettevõttereister, Justiitsministeeriumi registrikeskus

1.3. Tööhõive

Arengukava koostamise ajaks on kasutada kõige hilisemad tööhõive andmed 2001.a. kohta.

Joonis 4 Tööhõive Pärnu linnas majandusharuti seisuga 01.01.2001
 Allikas: Justiitsministeeriumi registrikeskus

Tegevusala	Tööhõive				
	30.09.97	30.09.98	01.01.99	01.01.00	01.01.01
Põllumajandus ja jahindus	26	32	15	15	13
Metsamajandus ja -varumine	400	456	370	361	341
Kalapüük	280	224	215	215	119
Muude maarete kaevandamine	-	-	-	-	5
Töötlev tööstus	5412	4850	4584	4371	5953
s.h. Toiduainetetööstus	1715	1141	1185	992	1746
Tekstiilitööstus	564	851	432	428	699
Riietusesemete tootmine	586	686	683	646	659
Nahatöötlemine	120	116	123	118	130
Puidutöötlemine	385	324	529	469	530
Kirjastamine ja trükindus	175	177	171	145	151
Keemiatoodete tootmine	16	2	1	1	-
Kummi- ja plasttoodete tootmine	17	29	53	53	52
Muude mittemetalsetest maaretest toodete tootmine	72	37	20	20	19
Metalltoodete tootmine	244	233	251	222	253
Mujal klassifitseerimata toodete tootmine	111	50	35	48	142
Elektri- ja optikaseadmete tootmine	120	8	32	31	251
Muude transpordivahendite tootmine	76	85	84	84	74
Mööblitootmine	1209	1106	980	1109	1244
Teisene töötlus	-	5	5	5	3
Energeetika, gaasi- ja veevarustus	473	437	279	279	233
Ehitus	1919	2172	2123	2137	1873
Hulgi- ja jaekaubandus	3865	3653	3925	3744	3447
s.h. mootorsõidukite müük ja hooldus, kütteinete jaemüük	342	369	433	416	501
hulгимüük	2213	1571	1286	1211	1003
jaemüük	1310	1713	2206	2117	1943
Hotellid ja restoranid	1136	1123	908	870	904
Maismaa-, vee- ja õhutransport	1423	1138	1014	994	1076
Transpordi abitegevused	215	239	413	396	239
Posti- ja elekterside	387	489	587	587	528
Finantsvahendus	8	30	11	235	175
Kinnisvaraga seotud tegevusalad	417	355	461	578	557
Masinate ja seadmete rentimine	17	48	131	127	125
Arvutiteenindus	30	10	8	46	58
Teadus- ja arendustegevus	19	1	14	14	14
Muud äritegevusalad	823	820	814	821	691
Riigivalitsemine ja -kaitse	1956	1664	1547	1456	1183
Haridus	1581	1495	1597	1669	1658
Tervishoid ja sotsiaaltöö	1749	1618	1641	1766	1732

s.h. sanatooriumid, profülaktooriumid	544	526	442	500	512
Prügimajandus, tänavate korrashoid	240	195	184	184	107
Vaba aja veetmise, kultuuri- ja spordiasutused	276	208	211	294	338
Muu teenindus	181	245	221	307	261
Kokku	22833	21502	21273	21466	21630

Tabel 2 Tööhõive Pärnu linnas tegevusalade järgi

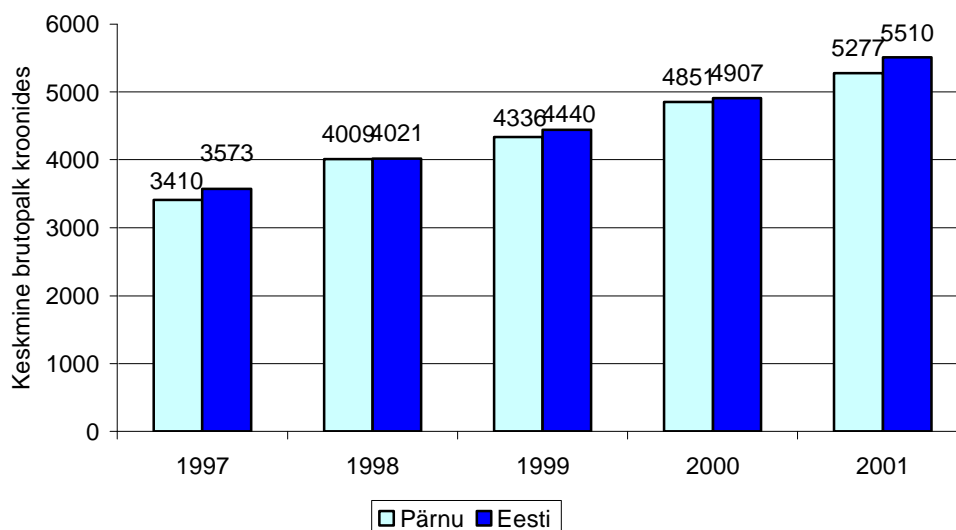
Allikas: Justiitsministeeriumi registrikeskus

Avalikus sektoris töötavad Pärnu linnas 27% töötajatest ja 73% on hõivatud erasektoris. Vastavad näitajad olid aasta varem vastavalt 24% ja 76%, seega on tendents avaliku sektori tööhõive suurenemisele. Eestis keskmiselt on avalikus sektoris hõivatuid 29% ja erasektoris 71%, millest järeldeb, et Pärnus on avaliku sektoris töötajate osatähtsus 2% võrra väiksem.

Viie aasta tegevusalade tööhõive võrdlusest (Tabel 3) selgub, et alates 1998.a. on **toimunud pidev tööhõive kasv Pärnu linnas**. Suurenenud on töötleva tööstuse töötajate arv, vähenenud ehituse ja kaubanduse tööhõive. Vähenenud on tööhõive ka riigivalitsemise ja –kaitse tegevusalal, suurenenud tervishoiu tegevusalal.

1.4. Keskmise palk

Tabelis 3 esitatud andmetes on hõlmatud üle 49 töötajaga eraettevõtted ning kõik riigi- ja munitsipaalasutused.

Joonis 2 Tööhõive Pärnu linnas tegevusalade järgi

Allikas: Statistikaamet

1997. aasta keskmise palga andmed on esitatud koos haigushüvitisega, alates 1998. aastast ei sisalda aga ravikindlustushüvitist.

Tegevusala	Pärnu 1999	Eesti 1999	Pärnu 2000	Eesti 2000	Pärnu 2001	Eesti 2001
Metsamajandus, kalapüük	...	4134	...	4379	...	5048
Töötlev tööstus	4388	4117	4922	4772	5160	5149
Energeetika, gaasi- ja veevarustus	...	5705	...	5916	...	6727
Ehitus	5025	3877	5748	4379	6604	5232
Hulgi- ja jaekaubandus	3346	4302	3989	4706	4257	5359
Hotellid ja restoranid	3768	2336	...	3054	...	3771
Transport, laomajandus ja side	3622	5534	4021	6027	4747	6468
Kinnisvara-, üürimis- ja äriteenindus	4184	5014	4923	4980	5146	6299
Riigivalitsemine ja -kaitse, sotsiaalkindlustus	5058	5715	5866	6287	6170	6958
Haridus	3796	3964	3921	4187	4613	4770
Tervishoid, sotsiaalhoolekanne	4609	4154	4943	4387	5082	4768
Teised riigi-, sotsiaal- ja isikuteeninduse liigid	3737	3840	4099	4189	4583	4696
KOKKU keskmine	4336	4440	4851	4907	5277	5510

Tabel 3 Keskmine brutopalk Pärnu linnas ja Eestis tegevusalade lõikes kroonides

Allikas: Justiitsministeeriumi registrikeskus

... - andmekaitse tõttu andmed suletud

1.5. Üksikisiku tulumaks

Tabelis 3 esitatud üksikisiku tulumaksu andmete analüüs on tehtud Pärnu linna ettevõtete poolt Pärnu linna eelarvesse tasutud üksikisiku tulumaksu kohta. Sellisesid ettevõtteid oli 2000.a. 1518. Üldse maksis Eesti ettevõtetest Pärnu linna eelarvesse üksikisiku tulumaksu 4385 ettevõtet. Seega ei ole andmed päriselt adekvaatsed, kuna tegemist on ka Pärnu linna elanike mujal piirkondades (eeskätt Tallinnas) töötamisega. Samas võivad töötajate töökohaks olla Pärnu linn aga mitmed ettevõtted on registreeritud Tallinnas ja Pärnus asub ainult firma filiaal. Mujalt Eesti ettevõtetest Pärnu linna tasutud üksikisiku tulumaksu kohta rahalised näitajad puuduvad, seega ei ole võimalik neid analüüsida.

Tegevusala	1997	2000
Metsamajandus, kalapüük	2%	1%
Töötlev tööstus	28%	29%
Energeetika, gaasi- ja veevarustus	3%	2%
Ehitus	10%	8%
Hulgi- ja jaekaubandus	10%	10%
Hotellid ja restoranid	3%	2%
Transport, laomajandus ja side	8%	5%
Kinnisvara-, üürimis- ja äriteenindus	8%	6%
Riigivalitsemine ja -kaitse, sotsiaalkindlustus*	15%	20%
Haridus	1%	2%
Tervishoid, sotsiaalhoolekanne	10%	11%
Teised riigi-, sotsiaal- ja isikuteeninduse liigid	2%	3%
Teadmata tegevusala		1%
KOKKU	100%	100%

* sisaldab haridustöötajate palkadelt tasutud üksikisiku tulumaksu

Tabel 3 Pärnu ettevõtete üksikisiku tulumaksu laekumise osatähtsus Pärnu linna eelarvesse tegevusalade järgi*Allikas: maksuamet*

Tasutud üksikisiku tulumaksu näitajad majandusharude lõikes on otseses sõltuvuses töötajate arvu ja keskmise palgaga vaadeldavas majandusharus. Palgataseme erinevuse tõttu majandusharudes on erinevused üksikisiku tulumaksu ja tööhõive proportsioonides (Tabel 4). Kui kaubandussektoris on hõivatud 16-17% töötavast elanikkonnast, siis üksikisiku tulumaksu laekumisest moodustab see 10%. Vastupidine on olukord riigivalitsemise sektoris 12-15% tööhõive juures laekub 15-20% üksikisiku tulumaksu.

Tegevusala	Üksikisiku tulumaks		Tööhõive	
	1997	2000	1997	2000
Metsamajandus, kalapüük	2%	1%	3%	2%
Töötlev tööstus	28%	29%	24%	28%
Energeetika, gaasi- ja veevarustus	3%	2%	2%	1%
Ehitus	10%	8%	8%	9%
Hulgi- ja jaekaubandus	10%	10%	17%	16%
Hotellid ja restoranid	3%	2%	5%	4%
Transport, laomajandus ja side	8%	5%	8%	9%
Kinnisvara-, üürimis- ja äriteenindus	8%	6%	6%	7%
Riigivalitsemine ja -kaitse, sotsiaalkindlustus*	15%	20%	15%	20%
Haridus	1%	2%	2%	1%
Tervishoid, sotsiaalhoolekanne	10%	11%	8%	8%
Teised riigi-, sotsiaal- ja isikuteeninduse liigid	2%	3%	2%	3%
Teadmata tegevusala		1%		
KOKKU	100%	100%	100%	100%

Tabel 4 Pärnu ettevõtete üksikisiku tulumaksu laekumise osatähtsuse linna eelarvesse ja tööhõive võrdlus tegevusalade järgi*Allikas: maksuamet*

1.6. Tootmine ja tööstustoodangu müük

Aasta	Tööstustoodang	Tööstustoodangu müük
1995	982	984
1996	1245	1262
1997	1366	1362
1998	1646	1645
1999	1092	1098
2000	1967	1963

Eesti tööstustoodangu mahust moodustab Pärnu linn 3,7-3,8%, välja arvatud 1999.a., kus Pärnu linna osa Eesti üldisest tootmismahust oli 2,6%.

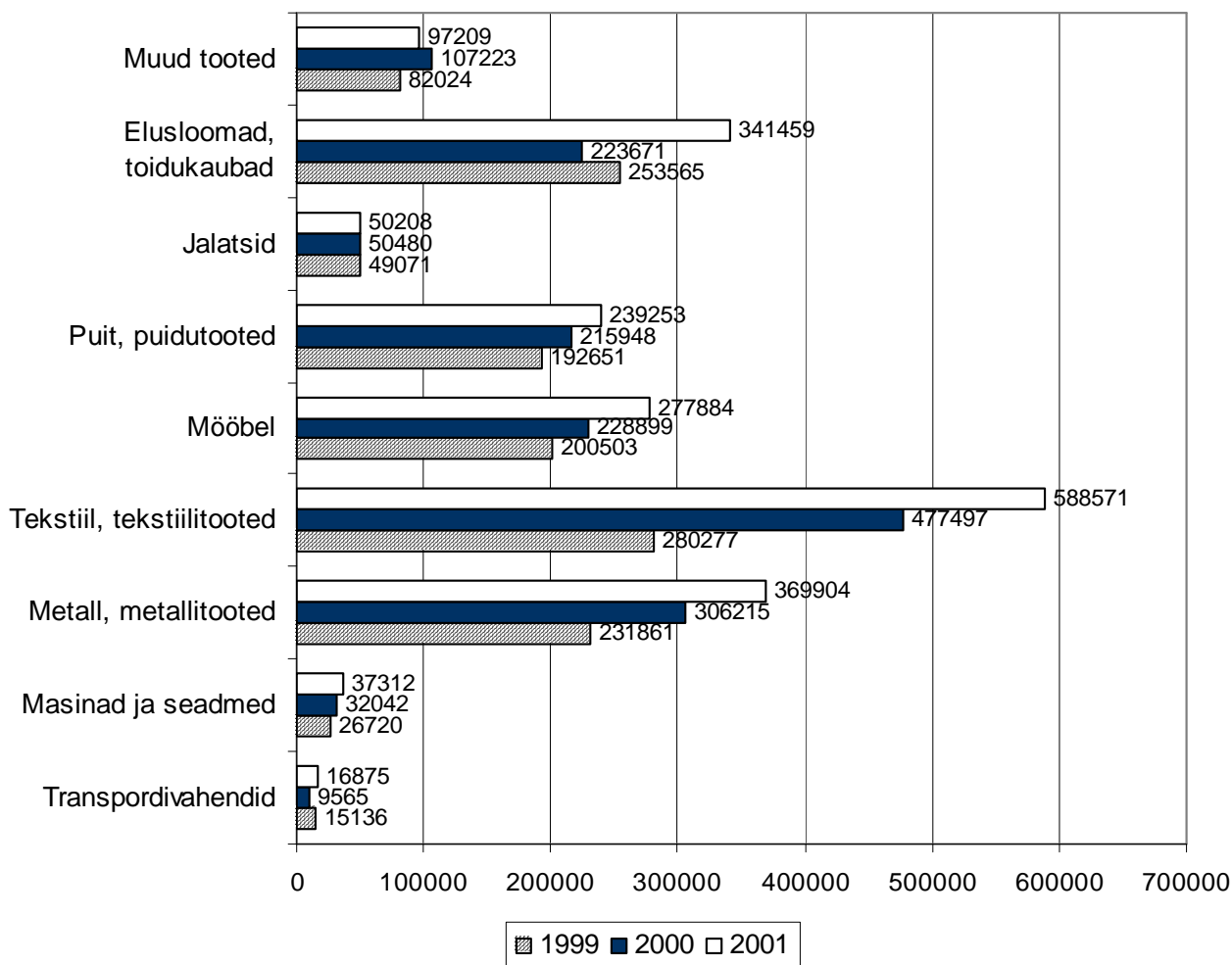
Tööstustoodangu mahu suurenemisel 2 korda aastatel 1996 – 2000 on suurenenud ka töösuse põhivara jääkmaksumus 517 milj. kroonilt 1996.a. 715 milj. kroonini 2000.a.

1.7. Väliskaubandus

Pärnu linna ettevõtete eksport moodustab Eesti ekspordi üldmahust 3 – 4%.

Pärnu linna ettevõtete import moodustab Eesti impordi üldmahust 2 – 3%.

Pärnu linna ettevõtete ekspordi-impordi saldo on olnud aastatel 1995 – 2001 positiivne, välja arvatud aastal 1997.

Joonis 3 Pärnu linna ettevõtete eksport kaubagrupiti 1999 – 2001 (milj. kr.)

Allikas: Statistikaamet

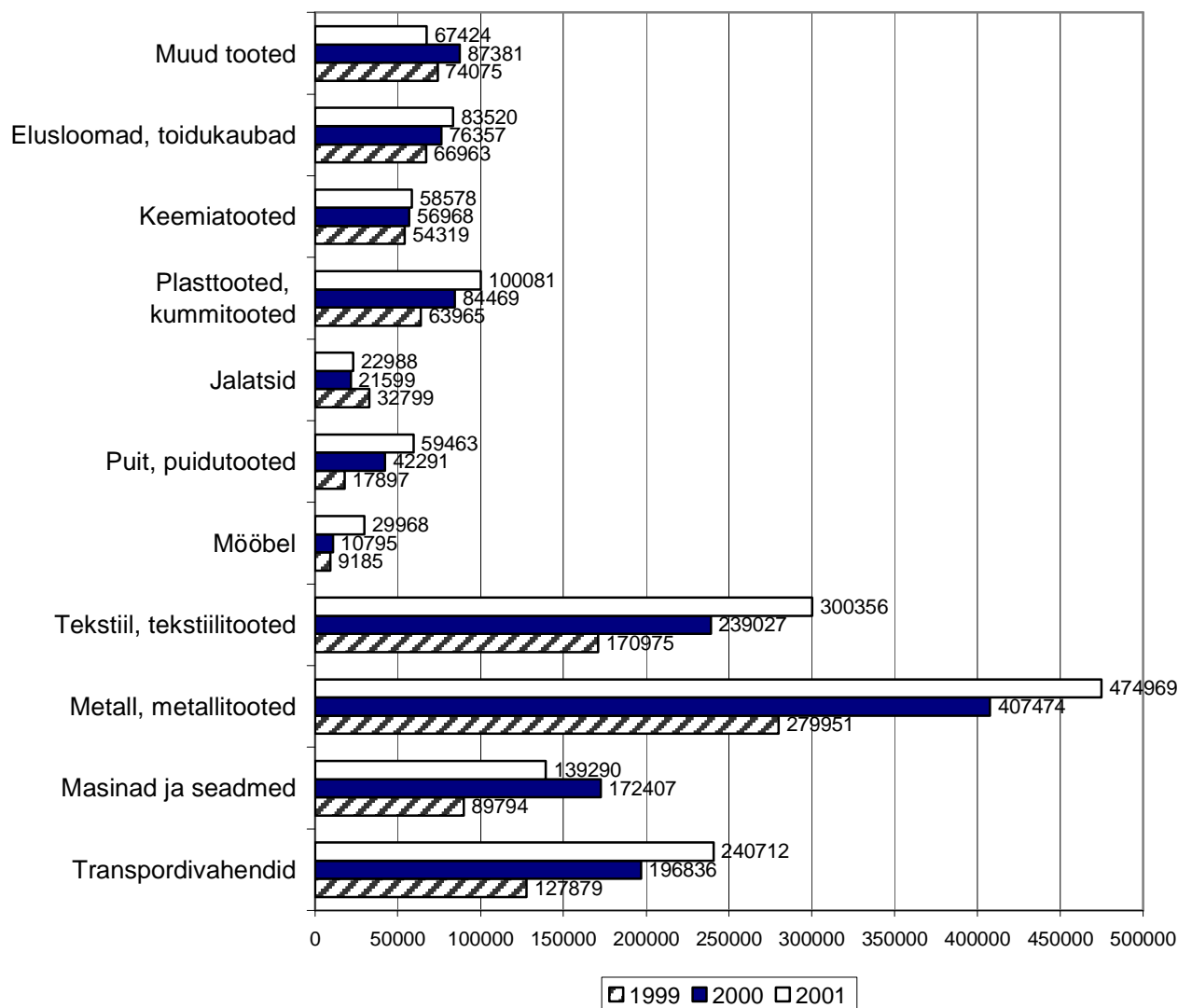
Stabiilset kasvu Pärnu linna ekspordis näitavad sellised kaubagrupid nagu metall ja metallitooted, tekstiil ja tekstiilitooted, mööbel, puit ja puidutooted. Võrreldes 2001.aastat 1999. aastaga, on nimetatud kaubagruppides toimunud suurenemised:

- Metall ja metallitooted 1,6 korda
- Tekstiil ja tekstiilitooted 2,1 korda
- Mööbel 1,4 korda
- Puit ja puidutooted 1,2 korda

Toidukaupade kaubagrupis on suurimaks eksporditavaks kala ja kalatooted.

Tekstiili- ja metallitööstuses on tegemist ka tooraine impordiga, luuakse Pärnus lisandväärtus imporditud toorainele. Suurel määral on siin tegemist allhanketöödega.

Puidu-, mööbli-, kui ka toiduainetetööstuses on tegemist kohalikul toorainel põhineva tootmisega.

Joonis 3 Pärnu linna ettevõtete import kaubagrupiti 1999 – 2001 (milj. kr.)

Allikas: Statistikaamet

Impordis on olnud stabiilne kasv järgmistel kaubagruppidel (2001.aasta võrreldes 1999. aastaga):

- Metall ja metallitooted 1,7 korda
- Tekstiil ja tekstiilitooted 1,8 korda
- Transpordivahendid 1,9 korda
- Plasttooted ja kummitooted 1,6 korda
- Puit ja tuidutooted 3,3 korda

Metall ja metallitoodete import moodustab stabiilselt 30% Pärnu linna impordi mahust. Metalli suurt osatähtsust impordi mahust tuleb seostada Rannila Profiil AS metalli impordiga Soomest ja õhukesel lehtterasel põhinevate ehituselementide turustamisega Balti- ja Mustamere riikides.

Tekstiilitoodete suur import-eksport põhjendub linase riide tootmisega Pärnu Linavabrik AS-is.

Lisa 2. Pärnu ettevõtluskeskkonna SWOT-analüüsi tulemused

Pärnu ettevõtluskeskkonna SWOT-analüüsi tulemused pärinevad arengukava koostamise käigus 14.11.2002 ja 17.12.2002. toimunud tööseminaridelt.

Tugevused

Pärnu ettevõtluskeskkonna kõige olulisemaks tugevuseks võib lugeda **geograafilisest asendist ja looduslikest oludest lähtuvate eeliste ärakasutamist**. Väljaarendatud logistiline keskus ja olemasolev tehniline infrastruktuur mõjub soodustavalt kõikide siinsete majandusharude tegevusele.

Linna hea kättesaadavus ja logistilised väljundid on olulised toodangu ekspordi-impordi ja tooraine tarnimise seisukohalt.

Hea ja turvaline elukeskkond näitab Pärnu väärtustamist töö ja elukohana, mis loob eelduse paikse elanikkonna püsimiseks ja elanike arvu kasvuks sisserände teel. Sellega kaasneb **linna hea maine**, millel on oluline roll linna teadvustamisel väljapoole ning loob eeldused mitme ettevõtlusvaldkonna nagu turismi, kaubanduse, kinnisvaraarenduse ja ehitustegevuse elavnemiseks.

Kohalike looduslike ressursside tõttu on Pärnus välja kujunenud traditsioonilised iseloomulikud majandusharud – puidutööstus, toiduainetööstus (kalandus), turism ja puhkemajandus. Samuti on majandustegevuses oluline osakaal pikaajalist tootmistraditsiooni omavatel tekstiili- ja metallitööstusel, teenindavatest harudest transpordil ja ehitusel. Kõik see moodustab **mitmekesise majanduskeskkonna**, mis vähendab sõltuvust turusituatsioonide muutumistest või ilmastikust tekkivast hooajalisusest.

Madaltehnoloogiline ja peamistelt allhankele suunatud tööstuslik tootmine (puit, tekstiil, kala, metall) on **kindlustatud väljaõppinud tööjõuga**, mis võimaldab nendes valdkondades hinnatasemelt püsida rahvusvahelises konkurentsisis ja oma toodangut väljakujunenud sihtturgudel realiseerida. Kõikide olemasolevate ettevõtlusvaldkondade paindlikkus ja kaetus ressurssidega võimaldab tagada nende **jätkusuutlikuse** tulevikus.

Hariduse ja inimressursi arendamise vallas on tugevuseks **kohapeal kõrghariduse omandamise võimalus** Tartu Ülikooli Pärnu Kolledži baasil, kus hetkel on võimalik õppida ärijuhtimise, turismimajanduse ja sotsiaaltöö korraldamise erialadel.

Tervikliku, Pärnule iseloomuliku **majandusklastri** tunnuseid omab enam turismi ja puhkemajanduse valdkond. Siin on tegemist paljude omavahel koostööd tegevate aga samas konkureerivate ettevõtetega, töötajate ettevalmistamisega ja arendustegevusega tegeleb Tartu Ülikooli Pärnu Kolledž ning linna mainekujundusega toetab turundustegevust ja ettevõtete konkurentsivõimet Pärnu Linnavalitsus.

Puidutöötlemises tuleb tugevusena mainida **väärtusahela terviklikkust** – Pärnumaal langetatud palk töödeldakse tehnoloogises protsessis lisandväärtust omavaks tooteks, mis realiseeritakse peamiselt eksportturgudel.

Nõrkused

Pärnu ettevõtluskeskkonda enam mõjutavaks nõrkuseks tuleb pidada **linna arenguprioriteetide ebaselgust**. See seostub linna arengukava puudulikkusega, mis on paljuski põhjustatud viimastel aastatel Pärnus valitsenud **poliitilise ebastabiilsusega** ja sellest mõjutatud linnavalitsuse ebajärjekindla töökorraldusega.

Ettevõtjad ootavad kohalikul omavalitsuselt **arenguvalikuid ja nende põhjendusi**, ettevõtluse spetsialiseerimisvaldkondade ehk nn tuumikkompetentsi väljaeristamist. Ettevõtlusele on

möödapääsmatu avaliku sektori ja kohaliku omavalitsuse tugi maakasutuses ja tehnilise infrastruktuuri rajamisel, kutse- ja kõrghariduse omandamise võimaldamises, tehnoloogiaarengu ja innovatsiooni kindlustamisel, piirkonna maine ja ettevõtluse ühiskondliku arvamuse kujundamisel. Samuti tähendab see kohaliku omavalitsuse arengukavast ja üldplaneeringust lähtuvaid selgeid nägemusi ja põhjendatud seisukohti linnaruumi ja –maa kasutamise otstarbest ja eesmärkidest.

Pärnu tuleviku kujundamiseks vajaliku konsensuse saavutamine on võimalik määrata ainult **ettevõtjate ja kohaliku omavalitsuse koostöös**. Omavaheline infovahetus ja toimuvate majanduslike arengute analüüs loovad ühise objektiivse ja põhjendatud nägemuse toimuvatest protsessidest ning sellest lähtuvatest võimalustest tulevikuks.

Oluline takistus ettevõtluses on **tööjõu kvalifikatsiooniga** seonduvad küsimused. Paljude ettevõtete laienemine ja areng on takistatud seoses kvalifitseeritud tööjõu puudumisega. **Elanikkonna vananemine** ja noorte lahkumine linnast peamiselt mujale õppima asumise tõttu ähvardab tulevikus süvendada seda veelgi.

Haridussüsteemis pakutava **kutseõppe tase**, tingimused ja õpetatavate erialade valik ei vasta ettevõtete vajadusele. **Kõrghariduse ühesuunalisuse ja tehniliste erialade kõrghariduse** omandamise võimaluse puudumise tõttu ei ole võimalik arendada suuremat majanduslikku lisandväärtust andvat **kõrgtehnoloogilist tootmist**.

Madalaks tuleb pidada inimeste **ettevõtlusalast initsiatiivi** ja selleks vajalikku kompetentsi. Uute ettevõtete loomise arvult 1000 elaniku kohta on Pärnu vastav näitaja 2001.a. (2,9) allapoole Eesti keskmist (4,4).

Ettevõtluse arenguvajadustele ei vasta **tehnilise infrastruktuuri tase**. See pärsib uute maa-alade kasutuselevõtmist ettevõtlusega ja ka elamuehitusega seonduvatel eesmärkidel. Ettevõtjale on keeruline ja kulukas ehitiste ja hoonete varustamine tehnilise infrastruktuuri elementidega nagu teed, vesi- ja kanalisatsioon, elekter. Pärnule kui turismilinna mainele mõjub halvasti teede, tänavate ja sildade kehv olukord.

Pärnu linna ettevõtlusele on iseloomulik **hooajalisus**. Talveperioodil puuduvad lisandväärtust tootvad elemendid turismi- ja puhkemajanduses ning mere kinnikülmumise tõttu võivad saada häiritud kalatööstuse ja sadamat oma toodangu väljaveoks kasutatavate ettevõtete töö.

Vähene lobby ja koostöö riigitasandil – Riigikogus, valitsusasutustes ja erakondades on põhjuseks, miks Pärnu ei ole saanud vajalikul hulgal riiklikku tuge ja investeeringuid mitme olulise sotsiaal- ja tehnilise infrastruktuuri valdkonna objekti rajamiseks.

Tekstiili-, metalli- ja toiduainetööstuse ettevõtjatele tekitavad muret **tollis asjaajamisega** seonduvad probleemid.

Kaubandussektor näeb nõrkusena **kaasaegse turu ja Rüütli tn kaubandusliku kontseptsiooni** puudumist.

Kinnisvaraarenduse ja ehitusettevõtjad näevad Pärnu linna territooriumis arenguks **geograafiliselt piiratud ruumi**, mis tähendab tulevikus ettevõtluse ja elamuehituse kandumist linna lähipiirkondadesse ehk nn Suur Pärnusse.

Võimalused

Maailma ja Eestis toimuvate arengutrendide alusel võib ka Pärnu ettevõtlusele enam pakkuvaid võimalusi siduda üldise globaliseerumisega ja **Eesti ühinemisega Euroopa Liiduga**. Eesti

liitumisprotsess Euroopa Liiduga on toonud ja toob tulevikus kaasa majandustegevuse oluliste mõjurite nagu investeringute ja reaalse kaubavahetuse kasvu. Euroopa Liidu ühtne majandusruum lihtsustab kaubavahetust liikmesmaade vahel ja aitab kaasa olemasolevate **turgude laienemisele ja uute tekkimisele**.

Euroopa Liidu liikmestaatuses on lootus **suhete paranemisele Venemaaga**. Topelttollide kadumine võimaldab ja lihtsustab tegutsemist suurel lähiturul.

Lisaks ühise majandusruumi tekkimisele on Euroopa Liidust võimalik saada **finantsabi majandusarengu eesmärgil**. See on ette nähtud suuremate tehnilise infrastruktuuriobjektide rajamiseks, inimressursi arendamiseks ja ettevõtete konkurentsivõime tõstmiseks. Tulevikus Pärnut läbivad **üleeuroopalise transpordikoridori raudtee ja maantee** soodustaksid oluliselt kohalikku majanduslikku ja sotsiaalset arengut.

Ettevõtjad ootavad Eesti riigilt ja kohalikult omavalitsuselt seniset paremat **ettevõtlust puudutavate väärtushinnangute kujundamist** ühiskonnas. Ettevõtjate tegevuse tunnustamine ja omavaheline koostöö on hädavajalikud riikliku ja kohaliku majanduskeskkonna kujundamisel, kuna riigi arengutase ja kodanike heaolu põhineb ainult majandustegevuses toodetaval lisandväärtusel.

Ettevõtjatele pakub uusi võimalusi **Pärnu regionaalse mõjukuse suurenemine** ja kujunemine Lääne-Eesti keskuseks. Majanduskeskuse ja riiklike haldusfunktsioonide täitmisega kaasneb tehniliste (teed, kommunikatsioonid) ja sotsiaalste (haridus, teadus, meditsiin) infrastruktuuri elementide areng.

Pärnu linna ja lähiümbruse hea elukeskkond ja senine vähene asustatus koos **elukvaliteedi väärtustamisega** ühiskonnas loob väljavaateid elanike arvu juurdekasvuks sisserände teel. Pärnu majandustegevuses toimuva tehnoloogiaarengu ja kõrgemat lisaväärtust tootvate töökohtade tekkimise korral on sellel pinnal tulevikus olemas head eeldused **kvalifitseeritud tööjõu sissevooluks**.

Ettevõtluskeskkonna parandamise seisukohalt omab tähtsat rolli riikliku **kutsehariduspoliitika muutmine tööturu vajadustele orienteeritumaks ja efektiivsemaks**. 2001.a. väljatöötatud Pärnumaa kutsehariduse arengukavas on esitatud lahendused kutsehariduse kvaliteedi parandamiseks Pärnu linnas ja Pärnumaal.

Ohud

Kohalikku ettevõtlust enam mõjutavaks ohuks peavad ettevõtjad nn tootmissisenditega ehk **tootmisega seotud kulutuste** (energia, keskkonnanõuded) **kasvu**. See suurendab toodangu omahinda, mis vähendab konkurentsivõimet niigi tundlikul hinnaturul.

Oluline mõju ettevõtlusele on **regionaalsel konkurentsil**. See ei hõlma mitte ainult Eestit, vaid omab järjest globaalsemat mõõdet. **Riigi regionaalpoliitika** kaudu on võimalik toetada kõiki regioone, kuid see on ebapiisav ilma kohalike omavalitsuste ja ettevõtete aktiivse tegevuseta. Pärnu linna ja regiooni üldise konkurentsivõime langedes on linnal oht jääda ilma välisinvesteringutest.

Viimastel aastatel on ettevõtjate tegevuse teinud keerulisemaks **seadusandluse kiire muutumine**. Paljuski on see olnud põhjustatud Eesti seadusandluse kohandamisest vastamaks Euroopa Liidu seadustikule ja peale Eesti liitumist Euroopa Liiduga on oodata selles valdkonnas stabiliseerumist.

Tööstuses **domineeriv madaltehnoloogiline ja allhankel põhinev tootmine**, mis toimib hetkel tänu ressurside ja toodangu konkurentsivõimelisele hinnale, peidab endas mitmeid ohte tulevikuks. Euroopa Liidu tingimustes, palgaseme ja muude kulude kasvu korral, on võimalik **allhangete nihkumine** veel odavamate tootmiskuludega maadesse, nagu näit. Venemaa, Poola, Ukraina jt. Tegeledes allhanke

tellimuste täitmisega, puudub ettevõttel vajadus ja ressursid oma **tootearendusega tegelemiseks**, mis tekitaks enam lisandväärtust ja kindlustaks toodangule stabiilsema turu tulevikuks.

Võimaluste osas mainitud üleeuroopaliste transpordikoridoride mitterajamise või Pärnu mitteläbimise korral, tekib oht **logistiliseks äralõigatuseks** ehk jäämiseks nn logistilisse kotti. See raskendaks ettevõtete tegevust ning annaks konkurentsieelise paremaid logistilisi võimalusi omavatele piirkondadele.

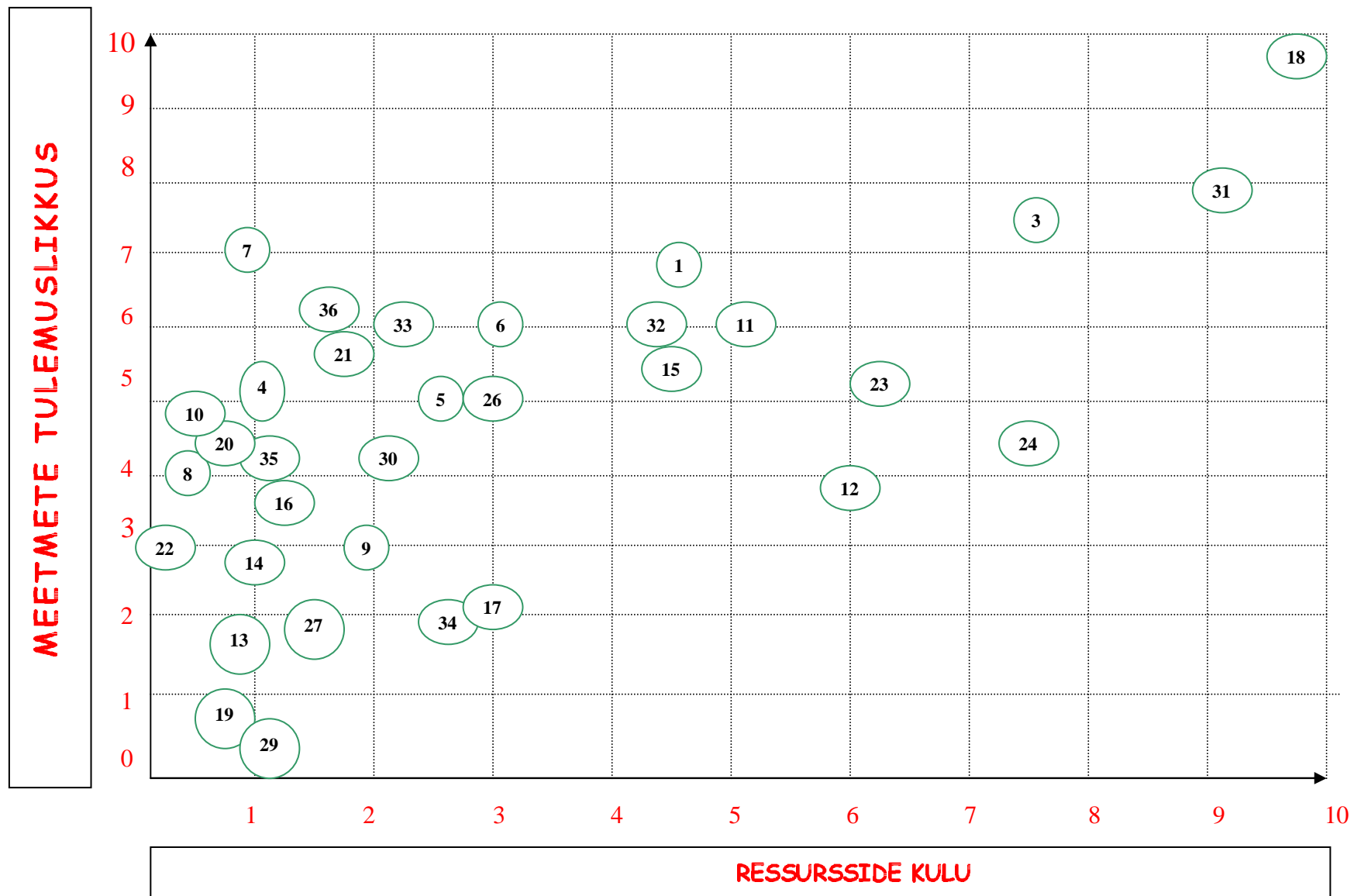
Euroopa Liidu ühinemisega ja tööjõu vaba liikumisega on seotud oht siinse **kvalifitseeritud tööjõu väljavoolu** ja võimalike **võõrtöölise tulekuga kaasnevate sotsiaalsete probleemidega**. Euroopa Liiduga liitunud riigide senine praktika on küll näidanud senisest suuremat inimeste rännet, kuid olulist negatiivset mõju majandustegevusele pole see seni avaldanud.

12.12. 2002 Jõulumäel toimunud Eesti maavalitsuste arengutöötajate tööseminari materjal. Joonis 1 ja joonis 2 kajastavad 2 erineva töögrupi nägemust meetmete tulemlikkuse ja ressursside kulu efektiivsusest.

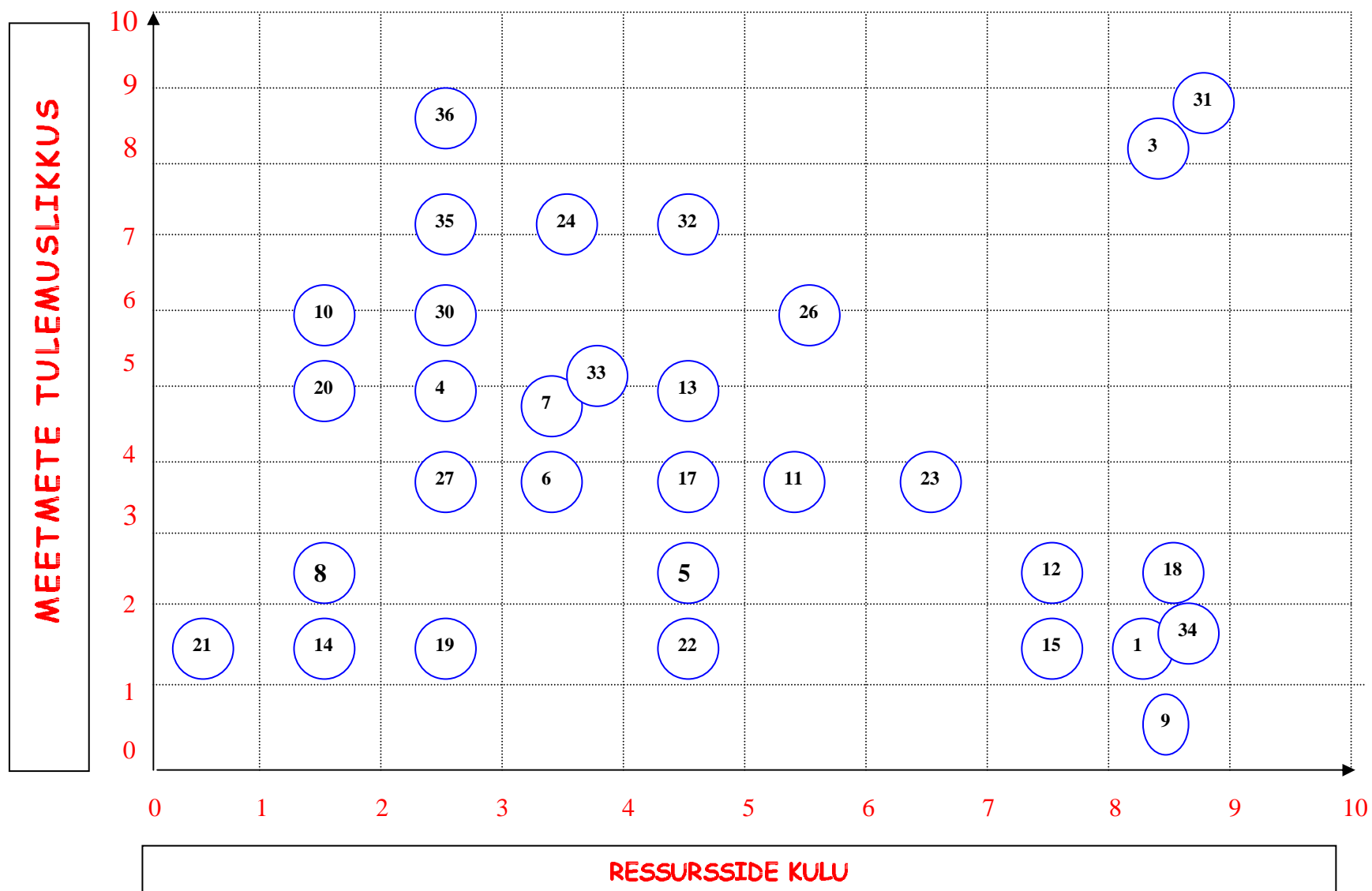
Nimetatud toetamismeetmed:

1. Arengukavade, planeeringute koostamine (kutseharidus, ettevõtlus, logistika jms)
2. Kohalikult ettevõtjalt teenuste ostmine
3. Ettevõtlust toetavate infrastruktuuriprojektide läbiviimine
4. "Äripäeva" konverents
5. Trükised (majandusülevaated, investeerimiskataloog, rahastamisvõimalused)
6. Internetiväravad (info, ettevõtted, kontaktid, investeerimiskataloog)
7. Väikeettevõtjate ideede koordineerimine projektideks
8. Konfliktide lahendamine (ettevõtja-ametnik)
9. Tööhõivelepe
10. Firmavisiidid (ettevõtete külastamine kohaliku omavalitsuse juhtide poolt)
11. Kultuuriväärtuste taastamist toetava ettevõtluse toetamine
12. Ühiskondliku transpordi toetamine
13. Õppereisid
14. Ettevõtjate ümarlauad
15. Messid
16. Maakonna (piirkonna, omavalitsuse) reklaampäev
17. Meediatooted (telesaated, raadiosaated, artiklid ajalehtedes/ajakirjades)
18. Elukeskkonna muutmine meeldivaks (investeeringute soodustamine/toetamine toidukoht, majutusasutus, heakord jms)
19. Euroteavitamine
20. Ettevõtete TOP koostamine
21. Äriideede konkursid
22. Ettevõtlusprobleemide vahendamine Valitsusele
23. Laenud ettevõtjale
24. Vabatsoonid
25. EAS meetmete rakendamine
26. Ettevõtjate koolitamine
27. Ettevõtjatele kontaktpäevade läbiviimine, väliskontaktide vahendamine
28. Ettevõtjate ümarlaud
29. Ettevõtjate kohtumised avaliku sektori tippudega (ball, vastuvõtt)
30. Mentorluse organiseerimine
31. Ettevõtluse tugistruktuuride rajamine (tööstuspark, teaduspark, inkubaatorid)
32. Ettevõtluse partnerorganisatsioonide asutamine (Lõuna-Eesti Turism, Kagu-Eesti Logistikakeskus, Ettevõtluskeskus)
33. Äriplaanide, projektide nõustamine
34. Ettevõtlusküsitluste, -uringute koostamine
35. Ettevõtjate kaasamine projektipartneriks
36. Ametkondlikus asjaajamises takistuste vältimine (bürokratia)

NB! EAS meetmed jäeti hindamisel välja, kuna otstarbekas on olukorda tuvastada alameetmete kaupa. Samal põhjusel ei hinnatud ka kohalike ettevõtjatelt teenuste ostmist.

Joonis 1. Hinnati avaliku sektori poolsete ettevõtjate toetamismeetmete (kokku 36) tulemuslikkust (Y-teljel) ja ressursside kulu (X-teljel) 10 palli skaalal.

Joonis 2. Hinnati avaliku sektori poolsete ettevõtjate toetamismeetmete (kokku 36) tulemuslikkust (Y-teljel) ja ressursside kulu (X-teljel) 10 palli skaalal.

Lisa 4. Pärnu ettevõtluse arengukava koostamisest osavõtjad*:

Jrk	Nimi	Ettevõte, asutus
1.	Sulev Alajõe	Pajo AS
2.	Ivo Aulik	Eston AS
3.	Ave Eero	Konsultatsioonifirma Akka OÜ
4.	Viive Einfeldt	Konsultatsioonifirma Akka OÜ
5.	Jüri Feofanov	Devistar AS
6.	Kari Halonen	Tennet AS
7.	Tõnu Järv	Paikuse Seaveski AS
8.	Urmas Kase	Pärnu Maavalitsus
9.	Tiit Kask	Pärnu Muuseum
10.	Tiina Kiibus	Pärnu Linnavalitsus
11.	Meelis Kukk	Viram AS
12.	Toomas Kuuda	Eesti Kaubandus-Tööstuskoda
13.	Arvi Kuura	Tartu Ülikooli Pärnu Kolledž
14.	Heiki Künnapas	Pärnu Ettevõtjate Liit
15.	Lehar Kütt	Pärnumaa Ettevõtluskeskus SA
16.	Ervin Luur	Ursus OÜ
17.	Riina Müürsepp	Pärnu Linnavalitsus
18.	Heiki Mägi	Pärnu Maavalitsus
19.	Urmas Mägi	Sindi Elastonia OÜ
20.	Heli Mölder	Pärnu Haigla SA
21.	Maire Nigul	Pärnu REV AS
22.	Rivo Noorkõiv	Geomedia OÜ
23.	Viivika Orula	Reiser OÜ
24.	Margo Orupõld	Mopaalia OÜ
25.	Virve Pichen	Viiburi Kinnisvara AS
26.	Olavi Post	Makroflex AS
27.	Peeter Prisk	Kinnisvaraekspert AS
28.	Karl Pärn	Mainor Fredi AS
29.	Garri Raagmaa	Tartu Ülikooli Pärnu Kolledž
30.	Jüri Rahu	Pärnu Vesi AS
31.	Henn Reemaa	Berit AS
32.	Olavi Rinne	Viisnurk AS
33.	Arvo Suppi	Reiden AS
34.	Garri Suuk	Lepa Kaubakeskus AS
35.	Sirje Tang	Pärnu Linnavalitsus
36.	Ene Tohv	Ammende Catering OÜ
37.	Tanel Tuhhal	Arhitektuuribüroo Luhse & Tuhhal OÜ
38.	Raul Täkker	Pärnu Linnavalitsus
39.	Taimi Vilgas	Pärnu Linnavalitsus

* Osalenud vähemalt kahel arengukava koostamise käigus peetud seminaril